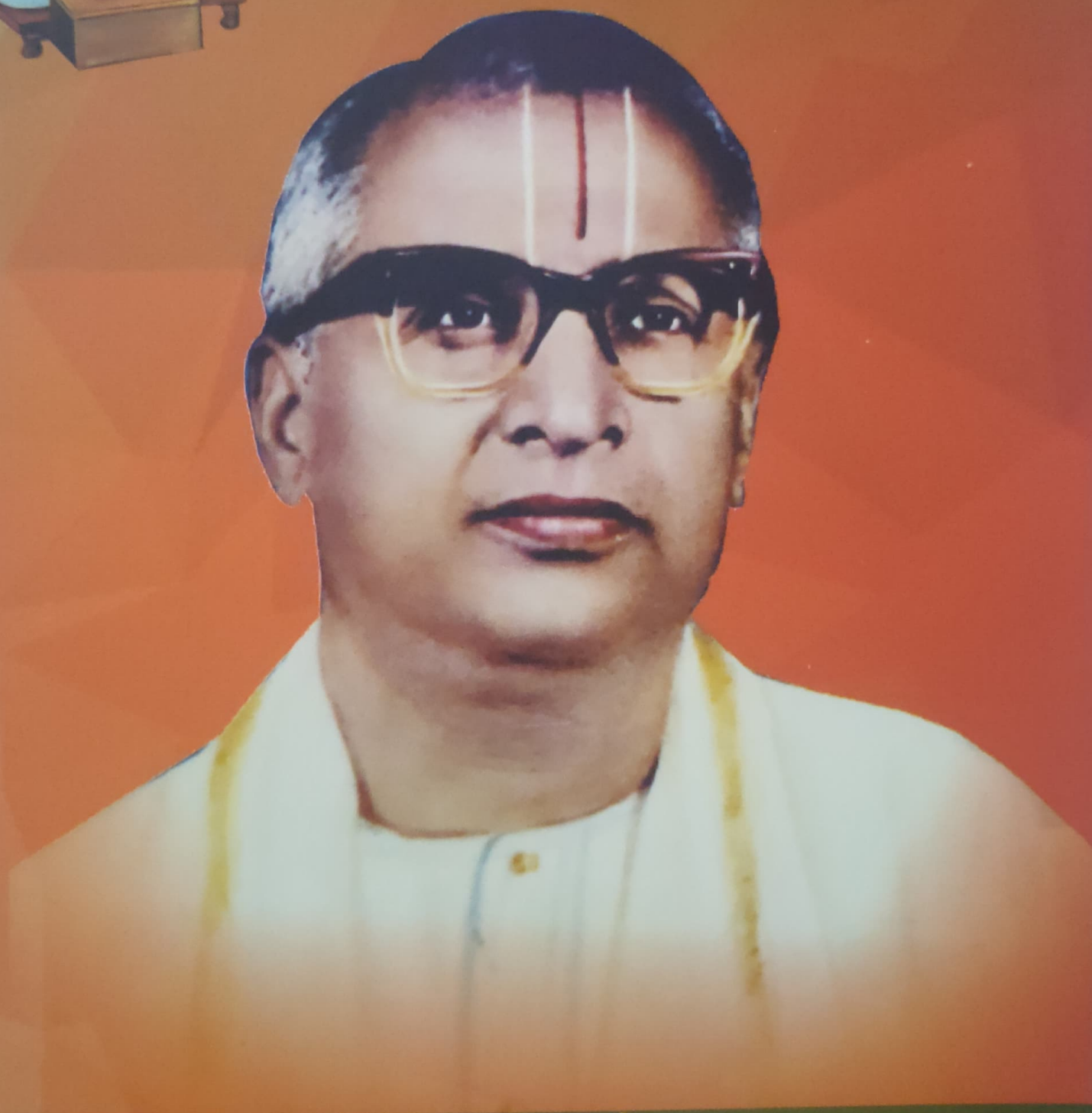
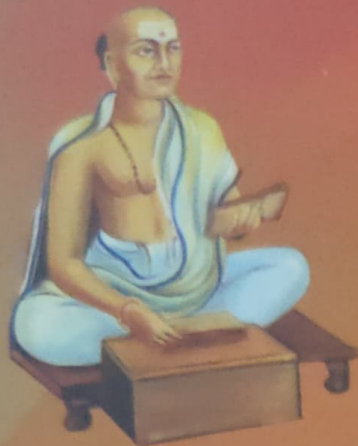

అభినవ పోతన వానమామలై

డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యులు

● యువభారతి ప్రచురణ

అపూర్వ సన్నివేశం

1972 లో కోరుట్లలో జరిగిన షష్టిపూర్తి మహోత్సవంలో
శ్రీవానమామలై వరదాచార్యులు గారి కాలికి
గండెపెండేరం తొడుగుతున్న
అప్పటి ముఖ్యమంత్రి శ్రీ పి.వి. నరసింహారావు.

అభినవ పోతన వానమామలై

డా॥ వానమామలై వరదాచార్యుల
జీవితం - సాహిత్యం

సాహితీ సుధానిధి, తెలుగు రుబాయీ కవిసమ్రాట్

డాక్టర్ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య

ప్రచురణ

రిజిస్టర్డ్ నం: 1/64

యువభారతి

తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు భవనములు

తిలక్‌రోడ్ - హైదరాబాద్ -1

Abhinava Pothana Vanamamalai

A commentary on the life and works of Dr. Vanamamalai Varadacharya
by Dr. Tirumala Srinivasacharya

© యువభారతి

ప్రచురణ	:	194
ప్రథమ ముద్రణ	:	500 ప్రతులు, 16 అక్టోబర్ 2019
ముద్రణ సహకారం	:	‘పుస్తక శిల్పి’ తాళ్ళపల్లి మురళీధరగౌడు
ముఖచిత్ర రూపకల్పన	:	వాఘాలస
డి.టి.పి.	:	కె.బి.టి. కొండయ్య
లే అవుట్	:	యం. కవితారెడ్డి
ముద్రణ	:	కర్నూల్ ఆర్ట్స్ ప్రింటర్స్, విద్యానగర్, హైదరాబాదు-44
ప్రతులకు	:	యువభారతి, తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్ భవనములు తెలక్ రోడ్, హైదరాబాదు - 500 001
వెల	:	₹ 40

“అభినవ పోతన” చరిత్రము

సామనస్యాన్ని, సంస్కారాన్ని ప్రజల మనస్సులలో వికసింపజేయడంలో సాహిత్యం పాత్ర విశేషమైనదని మా “యువభారతి” సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ నమ్మకం. ఆ ప్రయత్నంగానే యువభారతి కడచిన ఐదున్నర దశాబ్దాలుగా అనేక విశిష్ట సాహిత్య కార్యక్రమాలతోబాటు మహాకవుల సాహిత్య సమాలోచన సమావేశాలను కూడ నిర్వహిస్తూ వస్తున్నది. అంతే కాకుండా పలువురు మహాకవుల సాహితీ సమాలోచన గ్రంథాలను కూడ ప్రచురించి సాహిత్యాభిమానుల ఆదరణకు నోచుకొన్నది. డా. సి. నారాయణరెడ్డి గారి “మందార మకరందాలు”, ఆరుద్ర గారి “వేమన్న వేదం”, పలువురు ప్రముఖుల వ్యాసాలతో కూడిన “విశ్వనాథ సాహితీ సమాలోచనం” వానిలో ముఖ్యమైనవి.

ఆ పరంపరలో భాగంగానే ‘అభినవ పోతన వానమామలై’ (వానమామలై వరదాచార్యుల జీవితం - సాహిత్యం) అన్న ఈ గ్రంథాన్ని వెలువరిస్తున్నాం. ఈ గ్రంథకర్త డా. తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య గారు సుప్రసిద్ధ సాహితీ మూర్తులు, మా సంస్థ గౌరవాధ్యక్షులు. ఈనాడు తెలుగు నాట శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యుల గురించి, డా. దాశరథి కృష్ణమాచార్యుల గురించి సాధికారికంగా ప్రసంగించి వివరించగల పండితులలో అగ్రపీఠం వారిది. వారికి మా హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు.

సన్నని నడుము గల అందమైన స్త్రీమూర్తిని “హరిమధ్య”గా కవులు వర్ణిస్తుంటారు. అదే స్త్రీమూర్తి గర్భవతియైనప్పుడు ఆ వర్ణన ఒప్పనేరదు. కాని కౌసల్య గర్భవతియైనప్పుడు కూడ “హరిమధ్య”యే (గర్భంలో ఉన్నది హరియే కదా!)

అని వానమామలై వారు చమత్కరిస్తారు. అది వరదాచార్యుల వారి భావ శబలత. ఇటువంటి సాహిత్య వైభవ మర్థాలెన్నో ఈ గ్రంథంలో చోటు చేసుకొన్నాయి.

“పోతన చరిత్రము” ఆధునిక మహా ప్రబంధకర్త, “అభినవ పోతన” విరుదాంచితులు, తెలంగాణ సాహితీ సుక్షేత్రంలో జాతిరత్నంగా భాసిల్లిన శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యులపై వెలసిన ఈ విశిష్ట రచన రసజ్ఞ పాఠకులను, సారస్వత ప్రియులను అపరిమితంగా అలరిస్తుందని ఆశిస్తున్నాం.

మాతా సాక్షాత్కారము

చేత మహా పాండితి తన శేముషి నలరన్ -

“పోతన చరిత్ర” మల్లిన

పూత యశోనిధి - “అభినవ పోతన” ఘనుడౌ!

ఈ పుస్తకాన్ని ప్రచురించుటలో సహకరించిన ప్రముఖ శతాధిక “పుస్తక రూపశిల్పి”, వరదాచార్యులవారి ప్రియమైన శిష్యులు శ్రీ తాళ్ళపల్లి మురళీధరగౌడుకు, ముఖ చిత్రాన్ని రూపొందించిన ప్రముఖ కవి శ్రీ వాఘాలస గారికి, డి.టి.పి. నిర్వహించిన శ్రీ కె.బి.టి. కొండయ్యకు, లే అవుట్ చేసిన యం. కవితారెడ్డికి, పుస్తకాన్ని అందంగా ముద్రించి సకాలంలో అందించిన కర్నక్ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్ వారికి ధన్యవాదాలు.

డా. ఆచార్య ఫణీంద్ర

అధ్యక్షులు

“యువభారతి” సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ

“చుట్టూరా ఆవరించుకొని ఉన్న చీకటిని
తిట్టుకుంటూ కూర్చోవడం కంటే ప్రయత్నించి
ఎంత చిన్న దీపాన్నైనా వెలిగించటం మంచిది”
అన్న వాక్యమే యువభారతికి ఊపిరి పోసింది.

అభినవ పోతనకు అక్షరాల శిల్పం

“అభినవ పోతన” శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యులు తమ సాహితీ శేముషీ సంపదతో తెలంగాణ బిడ్డగా తెలుగువెలుగు దీధితులను ప్రసరించిన మహితమూర్తులు. వాగీశ్వరీ మహామంత్రోపాసకులై సహజ పాండితీ మండితునిగా వన్నెవాసికెక్కిన విద్వన్మణులు. నిజాంకు వ్యతిరేకంగా సాగిన తెలంగాణ విముక్తి మహోద్యమంలో పాల్గొన్న స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు. పురాణ హరికథా ప్రవచన ప్రవర్తకులు. ఆయన ‘పోతన చరిత్ర’ సుప్రసిద్ధం. అనారోగ్యం పాలయి ఒక ఊపిరితిత్తి ముడుచుకు పోయినా తెలుగు సాహిత్య రచనా వైభవానికి ఊపిరులూదినవారు. చెన్నూరులో వేదపాఠశాలను, సాహితీగౌతమి సంస్థను స్థాపించి నడపినవారు. 1971లోనే రాష్ట్ర సాహిత్య అకాడమీ విశిష్ట సభ్యులుగా, 1972లో అప్పటి ముఖ్యమంత్రి, శ్రీ పి.వి. నరసింహారావు గారి చేత ఎం.ఎల్.సిగా నియమితులై గౌరవింపబడినవారు. పదమూడేళ్ళ ప్రాయంలోనే కలంపట్టి యాభైకి పైగా కృతులను వెలయించారు. మంగళహారతులు, ద్విపదలు, ఖండకావ్యాలు, మహాకావ్యం, గేయకథలు, సూక్తికావ్యం, వచనకవితలు, శతకాలు, పాటలు, సుప్రభాతాలే కాక నవల, జీవిత చరిత్రలు, వ్యాఖ్యానాలు, గేయనాటికలు, ప్రహసనాలు, ఏకపాత్రలు, బుర్రకథలు, హరికథలు, పీరికలు, వాచక రచనలు, బాలసాహిత్యం రచించిన అపార సాహిత్య సృజనవారిది.

విప్రలబ్ధ, వైశాలిని, స్తోత్రరత్నావళి, రైతుబిడ్డ, వ్యాసావళి, మానవులంతా మనవాళ్ళే, శాకీర్గీతాలు, రేడియో నాటికలు వంటి రచనలు పరితృప్తిక సమాదరణ పాత్రమైనవి ఎన్నెన్నో వున్నాయి. ఆయన అంతేవాసులెందరో సాహితీమూర్తులుగా నేటికీ రాణిస్తున్నవారున్నారు. యువభారతి వానమామలై వారితో అనుబంధం కలిగి వుండడం ఓ సుకృతంగా సతతం భావిస్తుంది. వారు మా సంస్థ విశిష్ట సభ్యులు కావడం యువభారతి ఎంతో గర్విస్తున్నది.

1973లో యువభారతి దశమవార్షికోత్సవాల సందర్భంగా ప్రతిభాలహరి ఉపన్యాస పరంపరలో పోతన మహాకవి గురించి డా. సి. నారాయణ రెడ్డి గారు ఉపన్యసించినపుడు 21.10.1973 నాటి ఆ సభకు శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యులు గారే ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేయడం మాత్రమేకాక పోతన పద్యాలకు మకరంద వ్యాఖ్యానంగా డా. సి. నారాయణుడ్డి గారిచే యువభారతి సంతరింపచేసి ప్రచురించిన 'మందార మకరందాలు' గ్రంథాన్ని తమ కరకమలాలతో ఆవిష్కరించి అభిభాషణ చేశారు. ఆనాటి సభలో వారిని శాలువాతో సత్కరించే భాగ్యం ఈ సుధామకు దక్కింది కూడాను.

అంతేకాదు 'పోతనచరిత్రము' లోని భోగినీ నృత్యఘట్టానికి మా యువభారతి సంస్థ అభ్యర్థనను అనుసరించి వరదాచార్యుల వారు 'భోగినీలాస్యం' అనే పేరుతో వ్రాసి ఇచ్చిన వ్యాఖ్యానాన్ని 1974లో ప్రచురించడం జరిగింది. వరదాచార్యులవారి కరకమలాలపై ఆవిష్కృతమైన డా.సి.నారాయణరెడ్డి 'మందార మకరందాలు' నలభైవేల కాపీలు చెలామణి అయ్యి నాల్గవ ముద్రణగా యువభారతి స్వర్ణోత్సవ సందర్భంగా 26 అక్టోబర్ 2012 న ఆవిష్కృతమైన పునర్ముద్రణకూ, అభినవపోతన వానమామలై వారు సంతరించి ఇచ్చిన 'భోగినీలాస్యం' వ్యాఖ్యాన గ్రంథం ఆ మహనీయుని శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా 2011లో పునర్ముద్రించిన సంపుటికీ యువభారతి ప్రచురణల ప్రధాన సంపాదకునిగా మున్నుడులు రాసే సదవకాశం లభించడం జీవనానందహేతువే!

శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యులవారి వ్యక్తిత్వ కవిత్వాలను గూర్చి మా యువభారతి గౌరవాధ్యక్షులు, సాహితీ సుధానిధి, తెలుగు రుబాయీ కవి సమ్రాట్ డా. తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యులు గారు 25 నవంబర్ 2018న జరిగిన సాహిత్య సమాలోచన సభలోనూ, 24 మార్చి 2019న తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్లో జరిగిన

వానమామలై వరదాచార్యుల వ్యక్తిత్వం - కవిత్వం సాహితీ సమాలోచన సమావేశంలోనూ శ్రోతృజనరంజకంగా అద్భుతంగా ప్రసంగించారు. వానమామలై వారిపై శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య గారి ప్రసంగపాఠాన్ని గ్రంథరూపంలో తీసుకొస్తే భావితరాలకు ఎంతో ఉపయుక్తంగా ఉంటుందని వరదాచార్యుల కుమారుడు శ్రీ వానమామలై రవీంద్రాచార్య ఆనాటి సభలో కోరారు. యువభారతి సంస్థ, అభిలాష, అభీష్టం మేరకు శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్యగారు అభినవపోతన వానమామలై వారిని గురించి క్లుప్తసుందరంగా, సమగ్ర విశేషాలతో ఈ గ్రంథం రచించి ఇచ్చారు. అందుకు వారికి మేం ఎంతగానో కృతజ్ఞులం. ఈ చిరుగ్రంథం శ్రీ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య గారు అభినవ పోతనను అక్షరాలతో చెక్కిన శిల్పం. శ్రీమాన్ వరదాచార్యుల వారి జీవిత విశేషాలనూ, వారి రచనలనూ, ఆ రచనలలోని సౌందర్యాన్ని ఈ తరం పాఠకులకు మూర్తీభవింప చేసేది. యువభారతి యాభై ఆరవ వార్షికోత్సవాల సందర్భంగా ఈ దసరా పర్వదిన మాసంలో ఈ గ్రంథం వెలువరించగలుగుతున్నందులకు ఆనందిస్తున్నాం. యువభారతి సంస్థ ఇప్పటికి నూట తొంభై నాలుగు గ్రంథాలను ప్రచురించింది. ఇది మాకొక ఆనందహేతువు. సాహితీలోక సమాదరణ పాత్రమైన యువభారతి పురోభివృద్ధికి సదా ఇలానే మీ ప్రోత్సాహం లభించగలదనీ, ఈ పుస్తకం పరితృలోకాన్ని అలరించగలదనీ విశ్వసిస్తూ, శుభాకాంక్షలతో-

హైదరాబాద్ -36

సదా మీ

సుధామ

30.9-2019

ప్రధాన సంపాదకులు

యువభారతి ప్రచురణలు

డా॥ వానమామలై పరదాచార్యుల జీవన రేఖలు

పుట్టిన తేది	:	16 ఆగస్టు, 1912 (పరీధావి శ్రావణ బహుళ ఏకాదశి)
జన్మస్థలం	:	మడికొండ గ్రామం, వరంగల్ జిల్లా, ఆం.ప్ర.
నివాసస్థలం	:	చెన్నూరు, ఆదిలాబాదు జిల్లా, ఆం.ప్ర.
తల్లిదండ్రులు	:	శ్రీమతి సీతాంబ, శ్రీ బక్కయ్యశాస్త్రి
భార్య	:	శ్రీమతి వైదేహి
చదువు	:	విశారద
ఉద్యోగం	:	ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ విద్యాశాఖలో ఉపాధ్యాయులుగా ఉద్యోగ విరమణ. అనంతరం ఆరేళ్లపాటు రాష్ట్ర విధానమండలి సభ్యులుగా నియామకం.

అచ్చయిన గ్రంథాలు:

మణిమాల (పద్య గేయకృతి), ఆహ్వానం (గేయసంపుటి), శ్రీ సత్యనారాయణ వ్రతకల్పము, పోతన చరిత్రము (మహాకావ్యం), జయధ్వజం (గేయసంపుటి), విప్రలబ్ధ (గేయ కథాకావ్యం), స్తోత్ర రత్నావళి (అనువాదకావ్యం), భోగినీలాస్యం (వ్యాఖ్యానం), గీత రామాయణం (అనువాద గేయకావ్యం), వైశాలిని (మహా నాటకం), సూక్తి వైజయంతి (సుభాషితాలు), స్తవరాజపంచశతి (శతక సంపుటి), అభ్యుదయ నాటికా సంపుటి, రైతుబిడ్డ (బుట్టకథల సంపుటి), దాగురింతలు (పద్యకావ్యం), వ్యాసవాణి (వ్యాసాలు) కూలిపోయే కొమ్మ (వచన కథాకావ్యం), హనుమాన్ చాలీసా (అనువాదం).

అముద్రిత రచనలు:

మానవులంతా మనవాళ్లే (నవల), పాటలు, అలంకారశాస్త్రం, శాకీర్ గీతాలు (అనువాదం)

బిరుదులు:

అభినవ పోతన, అభినవ కాళిదాసు, ఆంధ్రకవివతంస, మధురకవి, కవికోకిల, ఉత్సేహ్న కవిచక్రవర్తి, మహాకవి శిరోమణి, కవిశిరోవతంస.

సన్మానాలు, సత్కారాలు:

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు; షష్టిపూర్తి సందర్భంగా భారతీ సాహిత్య సమితి, కోరుట్ల వారిచే గండపెండేరం, స్వర్ణకంకణ ప్రదానం, స్వర్ణాభిషేకం; సంపూర్ణానంద సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయం, వారణాసి వారి విద్యావాచస్పతి (డి.లిట్) గౌరవ డాక్టరేట్ ప్రదానం. ఇంకా ఆంధ్రరాష్ట్రంలోనే కాక రాష్ట్రం వెలుపల కూడా అనేక సన్మానాలు, సత్కారాలు.

నిర్యాణం: 31-10-1984 (రక్తాక్షి ఆశ్వయుజ శుద్ధ అష్టమి బుధవారం)

అభినవ పోతన వానమామలై

జీవితం

శ్రీమాన్ వానమామలై వరదాచార్యులవారు తెలంగాణ సారస్వత ఖనిలో వెలసిన జాతిరత్నం. వరదాచార్యులు చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన వరంగల్లు జిల్లాలోని మడికొండ గ్రామంలో భక్తి జ్ఞాన ప్రతిభా విలసితమైన పండిత వంశంలో, శ్రీమతి సీతాంబ, బక్కయ్య శాస్త్రి (శ్రీ లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు) పుణ్యదంపతులకు పరీధావి నామసంవత్సర శ్రావణబహుళ ఏకాదశి- 16-08-1912న జన్మించినారు. వరదాచార్యులవారి పూర్వికులలో ఒకరు నారాయణప్పగారు. వారి మనుమడు లక్ష్మణాచార్యుడు అపరవాల్మీకి. లక్ష్మణాచార్యుని కుమారుడు వెంకయ్య వ్యాకరణ పండితుడు. వెంకయ్యశాస్త్రి కుమారుడు బక్కయ్యశాస్త్రి. వారు పరమపౌరాణికులు; బహుశాస్త్ర పారంగతులు, మనోహర గాత్ర సంపన్నులు. వరదాచార్యులవారి తల్లి సీతాంబ మహాసాధ్వి. వరదాచార్యులవారి పెద్దన్న శ్రీమాన్ వేంకటాచార్యులు పుంభావ భారతులు; రెండవ అన్న లక్ష్మణాచార్యులు తర్కశాస్త్ర కోవిదులు, బహుభాషా గ్రంథకర్తలు; మూడవ అన్న జగన్నాథాచార్యులు సంస్కృతాంధ్ర ద్రావిడ భాషా విశారదులు. 'రైతు రామాయణ' మహాకావ్యకర్తలు. వరదాచార్యులవారికి ఇద్దరు అక్కలు - కృష్ణమ్మ, అండమ్మ. వరదాచార్యులు మడికొండలో జన్మించినా, తమ తాత

ముత్తాతల అభిజనమైన ఆదిలాబాదు జిల్లాలోని చెన్నూరులో తమ ఇరువై యేడవ ఏట స్థిరసివాస మేర్పరచుకొన్నారు.

వరదాచార్యులుగారికి బాల్యంలో చదువుకోవాలనే ఆసక్తి లేకుండింది. చిన్నప్పుడు వల్లా దుర్గయ్య, కాళోజీ నారాయణరావుగారలతో, చిన్నన్న జగన్నాథాచార్యులు గారితో కూడి ఆటపాటలతో హాయిగా తిరిగి కాలం గడిపేవారు. వారు మడికొండ బడిలో చేరి నాల్గవ తరగతి, మంథెనలో తమ బావగారి ఇంటిలో నుండి ఐదు-ఆరు తరగతులు చదివినారు. ఆ తరువాత పెద్దన్న వద్ద ప్రైవేటు చదవి అప్పటి మిడిల్ (ఏడవ తరగతి) పరీక్షలో కూర్చొని, కృతార్థులైనారు. కాని ఆ యోగ్యతా పత్రాన్ని ఎక్కడనో పారేసుకున్నారు. వరదాచార్యులు తమ ఎనిమిదవ ఏట, శ్రీ కాళోజీ రంగారావుగారి వద్ద శ్రీరామతారక మంత్రోపదేశాన్ని పొంది రామభక్తులైనారు. వరదాచార్యులగారి పదమూడవ ఏట ఒక విచిత్ర ఘటన జరిగింది. ఒకనాడు వరదాచార్యులు లాంతరు బుగ్గ తుడుస్తుండగా, అది చేయిజారి క్రింద పడి ముక్కలైంది. దానికి మండిపడి, తండ్రి, పెద్దన్న తిట్టినారు. ఆ తిట్లకు వరదాచార్యులు నొచ్చుకొని కుమిలిపోయినారు. వారి అభిమానం దెబ్బతినగా, ఎలాగైనా విద్యను సాధించి న్యూనతను తొలగించుకోవాలనే పట్టుదల హెచ్చింది. ఆ విషయాన్ని తమ మేనబావ అయిన తిరువరంగం గోపాలాచార్యులుగారికి చెప్పుకొని ఏడ్చినారు. అప్పుడు శ్రీ గోపాలాచార్యులుగారు వరదాచార్యులుగారికి శ్రీవాగీశ్వరీ మహామంత్రాన్ని ఉపదేశించి, ఉపాసనా విధానం వివరించి ఆశీర్వదించినారు.

వరదాచార్యులు మడికొండ సమీపంలో ఉన్న మెట్టుగుట్ట మీద గుహలో ఎనభై రోజులు వాగీశ్వరీ మహామంత్రాన్ని ఉపాసించి సిద్ధిపొందినారు. భారతీ కటాక్ష ప్రాప్తివల్ల వరదాచార్యులవారికి విజ్ఞానాభిరుచి కల్గింది. సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యాధ్యయన శీలం పెరిగింది. అచిరకాలంలో, స్వయంకృషి సాగించి, లోకోత్తర కవితా మర్మజ్ఞులై, బహుభాషావేత్తలై సహజ పాండిత్య భాసురులైనారు. వారు, తండ్రినుండి సంగీతాన్ని సంగ్రహించినారు. తబలా, హార్మోనియం, కంజీ చెక్కలు, తంబూరా వంటి వాద్యాలను నేర్చుకొన్నారు. నాటకాలలో మేటి పాత్రలు ధరించి, అభినయ కళావేత్తలు అని అనిపించుకొన్నారు. అన్నలు వేంకటాచార్యులు, జగన్నాథాచార్యుల ప్రోత్సాహంతో కవితలు రచించి, బహుమతులందుకొన్నారు. పద్నాలుగేళ్ళ వయస్సులో, ఆచార్య బి.రామరాజుగారి పెదనాయన, పెంపుడు తండ్రి

అయిన శ్రీ రాఘవరాజుగారి ఇంటిలో భాగవత పురాణ దశమస్కంధ ప్రవచనం చేసి సత్కారం పొందినారు వరదాచార్యులుగారు.

వరదాచార్యులవారికి పద్దెనిమిదవ ఏట చెన్నూరు వాస్తవ్యులైన శ్రీ కొడుమగుళ్ళ జగన్నాథాచార్యులుగారి పుత్రిక అయిన వైదేహితో వివాహం జరిగింది. మామ శ్రీ జగన్నాథా చార్యులుగారు, వరదాచార్యులను కవిత్వ రచనారంగంలో ఎంతో ప్రోత్సహించినారు. శ్రీమతి వైదేహిగారు భర్త యొక్క సాహిత్య జీవన ప్రగతికి ఎంతో సహకారమందించినారు. వివాహానంతరం వరదాచార్యులు మడికొండ నుండి చెన్నూరు వెళ్ళి అక్కడే స్థిరపడ్డారు. జీవనభృతి కోసం వరదాచార్యులు దగ్గరలో ఉన్న మందమట్టి అనే గ్రామంలో ప్రైవేటు టీచరుగా పనిచేసినారు. కాని అనారోగ్య కారణంగా కొన్ని రోజులకే ఆ అధ్యాపక వృత్తికి స్వస్తి చెప్పినారు. ఆ సమయంలోనే మాతాపితృ వియోగం జరిగింది. వరదాచార్యుల వారికి సంతానం లేనందువల్ల తమ అన్నగారైన జగన్నాథాచార్యుల వారి కుమారుడైన రవీంద్రాచార్యులను దత్తత తీసికొన్నారు. ఆ కుమారుణ్ణి పెంచి పెద్దచేసి వివాహం చేసినారు.

వరదాచార్యులు నిజాంకు వ్యతిరేకంగా సాగిన తెలంగాణ విముక్తి మహోద్యమంలో పాల్గొని నిర్బంధాన్ని పొంది, తాత్కాలికంగా విడుదలైనారు. ఆ తరువాత తమకు ఇష్టం లేకున్నా మహారాష్ట్రలోని సిరివంచ గ్రామంలో, రెండేళ్ళు గడిపి హైదరాబాదు విముక్తి కాగానే చెన్నూరుకు చేరుకొన్నారు.

ఒకవైపు పోతన చరిత్ర రచనతో, మరోవైపు పురాణ హరికథా కాలక్షేపాలతో అలసిపోయిన వరదాచార్యులు, క్షయవ్యాధికి గుటి అయినారు. మైసూరు వైద్యశాలలో చేరి, మూడేళ్ళు గడిపినారు. అప్పటి మైసూరు మహారాణి, హైదరాబాదు ముఖ్యమంత్రి డా॥ బూర్గుల రామకృష్ణారావు, తెలంగాణా కవుల రచయితల ఆర్థిక సహకారం వల్ల, వరదాచార్యులవారికి జరిగిన పదవ ఆపరేషను విజయవంతమైనది. ఒక ఊపిరితిత్తి మాత్రం పూర్తిగా ముడుచుకొని పోయింది. 1953లో వరదాచార్యులు హైదరాబాదుకు వచ్చినారు.

క్షయ వ్యాధి కారణంగా, చిక్కిపోయిన అస్థిపంజరంతో వైద్యశాలకు బయలుదేరిన వరదాచార్యులుగారు, నూటయాభై పౌనుల బరువు పెరిగి స్థూల శరీరంతో తిరిగి వచ్చినారు. ఆకారం గుర్తుపట్టరానంత మారింది. ఆ సమయంలో- హైదరాబాదులో తెలంగాణ రచయితల సంఘం సాహిత్యసభ జరుగుతుండింది.

వరదాచార్యులు ఆ సభకు వెళ్ళినారు. అప్పుడు రచయితల సంఘానికి శ్రీ దాశరథిగారు అధ్యక్షులుగా, శ్రీ సి.నారాయణ రెడ్డిగారు కార్యదర్శిగా ఉండిరి. నారాయణరెడ్డిగారు వరదాచార్యులవారిని గుర్తుపట్టలేక 'ఎవరు మీరు?' అని అడిగినారు. 'నన్ను గుర్తు పట్టలేదా! నారాయణరెడ్డి! నేను వరదన్నను' అన్నారు వరదాచార్యులు. నారాయణరెడ్డిగారు పట్టరాని ఆనందంతో "నీవా వరదన్నా! నీవు పోయినావన్న వార్త తెలిసి, చాలా విచారపడి సంతాప సభ కూడా జరిపినాము. అదృష్టవశాన, నిన్ను మళ్ళీ చూడగలిగినాము. నిన్ను గుర్తుపట్టలేదు వరదన్నా!" అని- గట్టిగా కౌగిలించుకొన్నారు. 'నేను పోతన' (పోతనా) అని అన్నారు వరదాచార్యులు. చిరునవ్వుతో వరదాచార్యులను వేదికమీదికి తీసికొని వెళ్ళి విషయాన్ని తెలిపినారు నారాయణరెడ్డిగారు.

అప్పుడు అందరూ ఆనందంతో చుట్టుముట్టినారు. శ్రీకాళోజీ నారాయణరావుగారు, వరదాచార్యులను కౌగిలించుకొని- 'వరదన్నా! నీవు చచ్చిపోయినా వనుకొన్నాను' అని ఏడ్చినారు. 'ఒరేయ్! నేను బ్రతికి వచ్చినరా! ఏడవకురా!' అన్నారు వరదాచార్యులు. 'నీవు చచ్చిపోతుంటివే వరదన్నా!' అని దుఃఖమాపుకోలేక పసివానిలా ఏడ్చినారు. శ్రీ దాశరథిగారు వరదాచార్యులను ఆలింగనం చేసుకొని "వరదన్నా! నాకు జీవితంలో అపరిమితానందాన్ని కలిగించిన ఘటనలు రెండే రెండున్నాయి. ఒకటి రాష్ట్రంలో నైజాం రాచరికం అంతం కావడం, రెండవది నీవు మృత్యుముఖం నుండి బయటపడటం ఈ రెండు అసంభవం అనుకున్నాను. వీటిని ఏనాటికీ మరువలేను" అని అభినందించి నారు. ఆ సభలో తెలంగాణ రచయితల సంఘం వాళ్ళు, వరదాచార్యులవారిని ప్రస్తుతించి 'అభినవ పోతన' అనే బిరుదు నిచ్చి సన్మానించినారు.

వరదాచార్యులవారి డిగ్రీలులేని పాండిత్యాన్ని దుర్భర దారిద్ర్య జీవితాన్ని గమనించిన హైదరాబాదు ముఖ్యమంత్రి శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు, విద్యార్హతనూ వయోనిబంధననూ మినహాయించి, ఆచార్యుల వారిని, నిజామాబాదు జిల్లా దోమకొండలోగల ప్రభుత్వ జనతా కళాశాలలో సాంస్కృతిక కార్యక్రమ నిర్వాహకులుగా, ఒక ప్రత్యేకమైన ఉత్తర్వు ద్వారా ఉద్యోగమిచ్చి, శాశ్వత జీవనాధారం కల్పించి, మహోపకారం చేసినారు. ఆ విధంగా 1954లో అధ్యాపకులుగా చేరినారు వరదాచార్యులుగారు. ఆ కళాశాలలో చేరి, వయోజనులైన విద్యార్థులకు, భారత రాజ్యాంగం, పంచవర్ష ప్రణాళికలు, భారతీయ సంస్కృతి, ప్రభుత్వ ప్రజాహిత కార్యక్రమాలు, కుటీర పరిశ్రమలు- మొదలైన విజయాలను, వరదాచార్యులవారు

నాటికలుగా, బుర్రకథలుగా, పాటలుగా రచించి- విద్యార్థులకు నేర్పి, పాడించి, ఆడించి కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తుండేవారు. ప్రచార సాహిత్యాన్ని సృజించి, ఆయా గ్రామాలకు విద్యార్థి బృందాలను తీసికొనిపోయి, వేషాలు వేయించి, వాద్యాలు వాయించి, దర్శకులై, ప్రదర్శనలను ఇప్పించేవారు. రైతురాజు, వయోజన విద్య, పెద్దల చదువు, స్వాతంత్ర్య జ్యోతి మొదలైన నృత్యనాటికలను, సత్యమేవ జయతే, గ్రామోద్ధరణం వంటి నాటికలను, రైతు చక్రి, ప్రజాసేవ వంటి బుర్రకథలను ప్రదర్శింపజేసి, బహుమతులను సంపాదించ జేసేవారు. 1956లో అప్పటి ప్రధానమంత్రి జవహర్‌లాల్ నెహ్రూగారు, నిజామాబాదుకు విచ్చేసి ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాన్ని ఏర్పాటుచేసిన సందర్భంలో దోమకొండ కళాశాల పక్షాన, వరదాచార్యులుగారు విద్యార్థి బృందంచే 'రైతురాజు' అనే నృత్యనాటికను ప్రదర్శింప జేసినారు. ఆ ప్రదర్శనను చూసి నెహ్రూగారు ఆనందించారు. అప్పటి ఆ జనతా కళాశాలకు మొదట కొంతకాలం, ప్రముఖ విద్యావేత్త ఎం.ఎల్.సి అయిన శ్రీ వి.పి.రాఘవాచార్యులు గారు ప్రిన్సిపాలుగా ఉండి, వరదాచార్యుల వారిని ఎంతో ప్రోత్సహించినారు.

వరదాచార్యులవారు జనతా కళాశాలలో ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పుడు విద్యార్హత కోసం హైదరాబాదులోని ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు వారి (ఇప్పటి తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు) విశారద పరీక్ష ఇచ్చి, సర్వప్రథములుగా ఉత్తీర్ణులైనారు. చిత్రమేమంటే తమ తొలి కవితా సంపుటి 'మణిమాల' అనే కావ్యం ఆ విశారదలో పాఠ్యగ్రంథంగా ఉన్నందు వలన తమ కవితలను తామే చదివి, పరీక్ష వ్రాయవలసి వచ్చింది. ఆ తరువాత వారు ఏ పరీక్ష వ్రాయలేదు. దోమకొండలో ఏడేళ్ళు పనిచేసి, తరువాత 1961లో తమ స్వగ్రామమైన చెన్నూరుకు బదిలీ చేయించుకొని, అక్కడి ఉన్నత పాఠశాలలో తెలుగు పండితులుగా చేరినారు. తరువాత 1972లో ఉద్యోగ విరమణ చేసినారు.

వరదాచార్యులవారు చెన్నూరులో ఒక వేదపాఠశాలను స్థాపించి, దానికి అధ్యక్షులై నిర్వహించినారు. వారు 'సాహిత్య గౌతమి' అనే సంస్థను ఆ గ్రామంలోనే స్థాపించి నడిపినారు.

వరదాచార్యులవారిని ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి (ఇప్పుడు తెలంగాణ రాష్ట్ర సాహిత్య అకాడమి) 31-01-1971నాడు విశిష్ట సభ్యులుగా సన్మానించింది. అప్పటి ముఖ్యమంత్రి శ్రీ పి.వి.నరసింహారావుగారు 01-07-1972నాడు

వరదాచార్యులవారిని శాసనమండలి సభ్యులు (ఎం.ఎల్.సి)గా నియమించి గౌరవించినారు.

వరదాచార్యులవారి షష్టిపూర్తి మహోత్సవం సందర్భంగా వారికి చెన్నూరులో సువర్ణాభిషేకం జరిగింది. వారు కోరుట్లలో 1973లో షష్టిపూర్తి మహోసభలో గండపెండేరం, స్వర్ణకంకణం, రత్నాభిషేకం, కవితానీరాజనం వంటి అనేక సత్కారాలను అందుకొన్నారు. కవివతంస, కవిశిరోవతంస, ఉత్పేక్షా కవిచక్రవర్తి, మహాకవి శిరోమణి, అభినవ పోతన, అభినవ కాళిదాసు వంటి బహుబిరుదాలచే సన్మానితులైనారు ఆచార్యులవారు. కాశీవిశ్వ విద్యాలయం (సంపూర్ణానంద సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయం) 18-02-1976నాడు, వాచస్పతి గౌరవపట్టం, గౌరవ డి.లిట్. పట్టం ప్రసాదించి వారిని సన్మానించింది. 1968లో ఆచార్యులవారు పోతన చరిత్రము మహాకావ్యానికి రాష్ట్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి నందుకొన్నారు. నవోదయము, కవిగౌడర్ప శతకం, భారతము, వెలుగు రేఖలు వంటి ఎన్నో కావ్యాలను అంకితంగా స్వీకరించినారు. 'దుర్ముఖి' ఉగాది (1981 ఏప్రిల్ 5) నాడు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం, వరదాచార్యుల వారిని ఘనంగా సత్కరించింది. ఆచార్యుల వారు బొంబాయిలో, షోలాపూర్లో, పూనాలో, విజయనగరంలో ఘనసన్మానాలను అందుకొన్నారు. వారికి సాహిత్య దృష్ట్యా, ఆధ్యాత్మిక దృష్ట్యా శతాధికంగా శిష్యులేర్పడ్డారు.

వరదాచార్యులు 1982 ఆగస్టులో తీవ్ర పక్షవాతానికి గురై స్మృతి కోల్పోయినారు. 26 మాసాలపాటు అపస్మారక స్థితిలో ఉండి, చివరకు 1984 అక్టోబరు 31వ తేదీనాడు పరమపదించినారు. వరదాచార్యులవారికి ఆత్మీయమైన సంస్థ 'కోరుట్ల' పట్టణంలోని 'భారతీ సాహిత్య సమితి', ఆచార్యులవారి మరణానంతరం వారి స్మృత్యర్థం - 'వరదాచార్య సాహితీ పురస్కారం' నెలకొల్పి, ప్రతి ఏటా ఒక ఉత్తమ కవికి 1985 నుండి ప్రదానం చేస్తున్నది. వరదాచార్యులవారి 'శతజయంతి మహోత్సవాలు' ఆగష్టు 31, 2011 నుండి ఆగష్టు 16, 2012 వరకు ఘనంగా జరిగినవి. వరదాచార్యుల 'శతజయంతి ఉత్సవ సమితి' వారు, పెద్ద ఎత్తున హైదరాబాదు, చెన్నూరు, తిరుపతి, విశాఖపట్టణం, వరంగల్, కోరుట్ల నగరాలలో సభలు జరిపినారు. వరదాచార్యులవారి జీవిత సాహిత్యాలను గూర్చిన ఒక ప్రత్యేక 'శతజయంతి సంచిక'ను వెలువరించినారు. 'చెన్నూరు'లో వరదాచార్యులవారి విగ్రహ ప్రతిష్ఠ ఘనంగా జరిపించినారు.

సాహిత్యం

కృతులు:

పదమూడేళ్ళ ప్రాయంలో కలంపట్టుకొన్న వరదాచార్యులుగారు అనేక సాహిత్య ప్రక్రియలను చేపట్టి సుమారు యాభై కృతులను రచించినారు. ఆ ప్రక్రియలలో మంగళారతులు, ద్విపదలు, ఖండకావ్యాలు, మహాకావ్యాలు, గేయకథాకావ్యాలు, వచన కవితలు, సూక్తికావ్యాలు, శతకాలు, పాటలు, సుప్రభాతాలు ఉన్నాయి. అంతేకాక- అనువాదాలు, నవలలు, జీవిత చరిత్రలు, విమర్శలు, వ్యాఖ్యానాలు, బాలసాహిత్యం, వాచకాలు, పీఠికలూ ఉన్నాయి. మహానాటకం, గేయనృత్య నాటికలు, ప్రహసనాలు, ఏకపాత్రాభినయాలు, బుర్రకథలు, హరికథలు వంటి దృశ్యకావ్య ప్రక్రియలెన్నో ఉన్నాయి.

వరదాచార్యులవారి ప్రాథమిక రచనాజీవితం భగవన్నుతి ప్రధానమైన మంగళారతులతో ప్రారంభమైనది. “రామ! నీ దయ రాదుగా యేమిసేతు”- అనే భక్తిగీతం వరదాచార్యుల ప్రప్రథమ రచన. గీతం సాహిత్య సంగీత సమ్మేళన స్వరూపం. ఆచార్యులవారి ‘దాగురింతలు’ 504 పాదాల 126 తేట గీతుల సంపుటి. బాలకృష్ణుడు గోపికలతో దాగురింతలాడిన విషయం వేదాంతార్థ గర్భితంగా ఈ కావ్యంలో వర్ణితం. ఇది 2006లో ముద్రితం. వరదాచార్యులవారి ‘మాతృప్రేమ’ అనే రచన ద్విపదగా సాగింది. మాతృదేశభక్తిని ప్రబోధించే కావ్యం ఇది. వారు రచించిన ‘దేశభక్తి’ అనే కృతి కూడా ‘ద్విపద’ ఛందంలో సాగిందే. ఇవి అముద్రితాలు. వరదాచార్యులవారి ప్రథమ ముద్రిత కృతి ‘మణిమాల’ (1945). ఇది 2010లో పునర్ముద్రితం. ఇందులో 59 కవితా ఖండికలున్నాయి. ఈ కావ్యం వస్తు వైవిధ్యంతో భాసిస్తున్నది. శ్రీరాముడు, కర్మచంద్రుడు, కురువృద్ధుడు, గాంధీ, రవి కవిస్మృతి, ఆంధ్రప్రశస్తి వంటి వస్తు స్వీకరణతో పాటు, నవ్య కవితానురూపంగా, తృణం, పాకివాడు, పాదరక్ష, గ్రామసూకరం, నిజాం రాష్ట్రపు వెట్టివాడు, హరిజనుడు, మాలపల్లె- వంటి సామాన్య వస్తువులు కూడా ఈ కావ్యంలో కనిపిస్తాయి. వరదాచార్యులవారి సంఘ సంస్కణానురక్తిని, విశ్వశాంతి ప్రియతనూ, మానవతా దృక్పథాన్నీ, జీవకారుణ్యాన్నీ ఈ కావ్యం ప్రథమంగా చాటుతున్నది. వస్తు-భావ నవ్యతనూ సాంప్రదాయికతనూ గర్భీకరించుకొన్న కావ్యం ‘మణిమాల’. ‘మణిమాల’ కావ్యం మణిమాలగా గర్భీకరించుకొన్న కావ్యం ‘మణిమాల’. ‘మణిమాల’ కావ్యం మణిమాలగా ప్రకాశిస్తున్నది. ఆచార్యులవారి ‘ఆహ్వానము’ (1957) అనే కావ్యం 2009లో ద్వితీయ ముద్రణను పొందింది. ఈ కావ్యంలో 66 ఖండిక లున్నాయి. ఇందులో పద్య కవితలు

నాలుగు మాత్రమే. తక్కినవన్నీ గేయ ఖండికలే. 'రైతురాజు' అనే గేయనాటిక ఇందులోనిదే. 'గాంధీహత్య' ఈ కావ్యంలో ప్రధానమైనది. దేశభక్తి ప్రణయం ఈ సంపుటిలోని వస్తువు. వరదాచార్యులవారు రచించిన 'జయధ్వజం' (1966-2009) అనే కావ్యం 31 కవితా ఖండికలున్న అచ్చమైన జాతీయ కావ్యం. వరదాచార్యులవారు ఈ కావ్యరచనచే జాతీయ మహాకవిగా దర్శనమిస్తారు. మాతృదేశ సంకీర్తనం, జాతీయ నాయక ప్రశంస, మహావీర సంస్మరణం, జాతీయ సమైక్య ప్రబోధం - ఈ కావ్యంలో అపూర్వంగా వర్ణింపబడినవి. "జయభారతావనీ!" అనే గీతం జాతీయ గీతంగా భాసిస్తున్నది.

ఇక వరదాచార్యులవారి జీవితకృతి 'పోతన చరిత్రము' (1966). ఈ మహాప్రబంధం 2011లో తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారిచే ద్వితీయ ముద్రణ నందుకొన్నది. 'పోతన చరిత్రము' ఆధునికాంధ్ర మహాకావ్యం. 12 ఆశ్వాసాలూ, దాదాపు 4000 పద్యాలున్న ఈ ప్రబంధం పద్యగణంచేత, హృద్యకవితా గుణంచేత బృహద్ గ్రంథమే. వరదాచార్యులవారిని 'అభినవ పోతన'ను చేసింది ఈ గ్రంథమే. అవిశ్రాంతంగా పన్నెండేళ్ళు చేసిన వరదాచార్యులవారి కవితా తపస్సు ఈ దివ్య ప్రబంధ రూపంలో ఫలించింది. మహాప్రబంధ కర్తగా, ఆధునిక తెలంగాణ సాహిత్యంలో ప్రథమ స్థానాన్ని పొందిన యశస్వి వరదాచార్యులుగారే. పవిత్ర జీవనుడూ, మహాభక్తుడూ, మహాకవి అయిన పోతన జీవిత గాథను పరమ రమణీయంగా చిత్రించిన ఈ కావ్యం ఒక కవితా సుధాకలశం. ఒక్కొక్క పద్యం ఒక్కొక్క అమృత బిందువు. ఈ కృతి తెలుగువారి సహృదయ పుణ్యాకృతి. ఈ కావ్యంలోని మొదటి పది ఆశ్వాసాలలో పోతన చరిత్రం అభివర్ణితం. ఏకాదశ-ద్వాదశ ఆశ్వాసాలలో శ్రీరామచరితం, మోహిన్యవతార కథ, వరహావతార కథ, నృసింహావతార కథ, గజేంద్ర మోక్షణం, కృష్ణావతార కథ, రుక్మిణీ కల్యాణం - అనే ప్రసిద్ధ గాథలు రచింపబడినాయి.

'పోతన చరిత్రము' ప్రతి ఆశ్వాసం మొదట ఆ ఆశ్వాస కథాసారాన్ని ప్రకటించే 'భగవద్గీతా శ్లోక' భాగాన్ని ఉటంకించి - 'పోతన చరిత్రము' కూడా 'భగవద్గీత'లాగా మహాపదేశాన్ని అందిస్తున్నదని సూచించినారు వరదాచార్యుల వారు. 'పోతన చరిత్రము'లోని పీఠిక ఒక చిన్న కావ్యంవలె భాసిస్తుంది. వరదాచార్యుల వారు చేసిన సకల సుకవిస్తుతి, కవులపట్ల వారికి ఉన్న అనురాగాన్ని వేనోళ్ళ చాటుతున్నది. ప్రథమాశ్వాసంలో - కథాప్రారంభానికి ముందున్న 'కావ్యోపక్రమము' పోతన కథకు

పూర్వరంగంగా ఉన్నది. కావ్యప్రధాన పాత్రలందరూ కారణజన్ములై సంభవించినారని చెప్పడం వల్ల వారికి దైవాంశారోపణం చేత, కావ్య వస్తుగౌరవానికి ఆధిక్యం సిద్ధించింది. ఈ కావ్యంలోని భోగినీ నృత్య సౌందర్య వర్ణనం తెలుగు సాహిత్యంలో అద్భుతం; అపూర్వం. ఈ మహాకావ్యం, భక్తి-జ్ఞాన- వైరాగ్యాలను, కవితా కళను భగవంతుని సమారాధనకై ఉపయోగించాలనే మహాకవుల ఆదర్శాలను, ఇంకా- తొక్కిన నీతులను కమనీయంగా ఉపదేశిస్తున్నది. వస్తు, రస, ధ్వని, పాత్ర, వర్ణన, ఔచితీ మర్యాదలను దర్శించినా, రచనా శిల్ప భాషాచ్చందో విశేషాలను అనుశీలించినా, విశ్వజనీనమైన ఔపదేశికతను విలోకించినా పోతనచరిత్రము మహాకావ్య కల్పకమై భాసిస్తున్నది. ఈ మహాప్రబంధాన్ని వరదాచార్యులవారు శ్రీరామచంద్రునికి అంకితం చేసి ధన్యులైనారు.

వరదాచార్యులవారి 'విప్రలబ్ధ' నవ్య కవితా విలసితమైన గేయకావ్యం (1970). ఈ కావ్యంలో 54 కథాత్మక గేయాలున్నాయి. రాముడు, లక్ష్మి అనే కర్షక దంపతుల జీవితాన్ని చిత్రించే దేశికావ్యం 'విప్రలబ్ధ'. ప్రణయం, ప్రకృతి, సంఘ సంస్కరణ కవిత్వాల వంటి భావకవిత్వ శాఖలకు లక్ష్యమైన ఈ రమణీయ కావ్యం, కుల, మత, అతీత వైవాహిక జీవితాన్ని చిత్రిస్తూ, మతసామరస్యాన్ని ప్రబోధిస్తున్నది. సంఘసంస్కరణావశ్యకతను వ్యక్తం చేస్తున్నది. హైదరాబాదు రాష్ట్రంలో పోలీసు చర్య (1948) జరిగినప్పటి ఒక సంఘటనకు, కొన్ని మార్పులు చేర్చి, ఈ కావ్యకథను మలిచినారు వరదాచార్యులుగారు. ఒక మహమ్మదీయ బాలికను, ఒక హిందూ కర్షక యువకుడు పెండ్లాడడం- ఈ కావ్యంలోని ఇతివృత్తం.

వరదాచార్యులు రచించిన 'వైశాలిని' తొమ్మిది అంకాల పౌరాణిక స్వతంత్ర మహానాటకం (1975). 2008లో ద్వితీయ ముద్రణను పొందింది. ఈ మహా నాటకంలో కథ మార్కండేయ పురాణాంతర్గతం. కరంధముని కుమారుడు అవీక్షితుడు, విశాలరాజు పుత్రిక వైశాలినిని పరిణయమాడి, మరుత్తును కనడం ఈ నాటకంలోని ప్రధాన కథాంశం. సర్వలక్షణ లక్షితమైన ఈ నాటకంలోని అంగిరసం శృంగారం. వీర కరుణ అద్భుత రౌద్ర హాస్యాలు, అంగరసాలు, వరదాచార్యులవారి సమస్త సంస్కృత రూపక పరిజ్ఞానమంతా ఈ 'వైశాలిని'లో ప్రతిఫలిస్తుంది. 'అభినవ పోతన' ఈ నాటక రచన చేత 'అభినవ కాళిదాసు' అయినారు.

వరదాచార్యులవారు సంస్కృత స్తోత్రములనుండి చేసిన అనువాద రచనలలో ఒకటి స్తోత్రరత్నావళి. ఇది ఆరు స్తోత్రాల సంపుటి. 1974లో ప్రచురితం. వారి

‘గీత రామాయణము’ (1975) మరాఠీ భాషా మహాకవి శ్రీ గజానన దిగంబర్ మాడ్కూళ్కర్ రచించిన గీతరామాయణానికి తెలుగుసేత. ఈ కావ్యంలో సప్తకాండలలో 56 గీతాలున్నాయి. శ్రీ దోండు శాస్త్రిగారు ఈ గీతాలకు స్వరకల్పన చేసి గానం చేసినారు. ఇది ఆకాశవాణిలో ప్రసారమైనది. తులసీదాస కృతమైన హిందీ ‘హనుమాన్ చాలీసా’ను వరదాచార్యులవారు సరళసుందరంగా ఆంధ్రీకరించినారు. ‘కూలిపోయే కొమ్మ’ (1977) వరదాచార్యులవారి వచన కవితల సంపుటి. ఈ సంపుటిలో 34 వచన కవితలున్నాయి. ఈ కవితలలో మానవత, సమత, శాంతి, మమత అభ్యుదయభావన పరచుకొని ఉన్నాయి. వస్తు, భావ, రచనలచేత, వ్యావహారిక భాషచేతను ఈ కావ్యం ఒక నవ్యతను సంతరించు కొన్నది.

వరదాచార్యులవారి ‘సూక్తివైజయంతి’ (1978) కావ్యంలోని 680 పద్యాలు చతుర్విధ పురుషార్థాలను సోదాహరణంగా కవితాత్మకంగా ఉపదేశిస్తున్నవి. వరదాచార్యులవారి ‘శ్రీస్తవరాజ పంచశతి’ ఐదు శతకాల సంపుటి. వాసర సరస్వతీదేవిని స్తుతించేది శ్రీశారదా స్తవరాజము’ శ్రీరంగనాథుణ్ణి ప్రస్తుతించేది ‘శ్రీరంగస్తవరాజము’. భద్రాచల శ్రీరాముణ్ణి వర్ణించేది ‘శ్రీరామస్తవరాజము’. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని గురించి తెలిపే కృతి ‘శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తవరాజము’. సింహాచల క్షేత్ర దైవతమైన నృసింహస్వామిని, స్తుతించే కృతి ‘శ్రీనృసింహస్తవరాజము’. వరదాచార్యుల వారి భక్తిపూర్ణహృదయాన్నీ వేదాంత పరిజ్ఞానాన్ని బహుధా చాటుతున్నది. వరదాచార్యులవారు రచించిన పదకొండు నాటికలలో నాగార్జున సాగరం, సత్యమేవ జయతే, రాజ్యశ్రీ, గ్రామసుధార్ అనే నాటికలు ‘అభ్యుదయ నాటికా సంపుటి’ అనే పేరుతో 2005లో ప్రచురింపబడినాయి. ఆచార్యులవారు రచించిన ఎనిమిది బుర్రకథలలో, నాలుగు బుర్రకథలు- రైతుబిడ్డ, నాగార్జున సాగరం, గౌతమబుద్ధ చరిత్రము, స్వతంత్ర భారత్ అనేవి- ‘రైతుబిడ్డ’ అనే సంపుటిగా 2007లో ప్రచురితమైనవి. ‘మార్కండేయ సుప్రభాతము’ (1976) కృతి ఇరువై ఒక్క తేటగీతులతో భక్తి భావ బంధురంగా రచింపబడినది. వరదాచార్యులు రచించిన అనేక అముద్రిత వ్యాసాలలో పదకొండు వ్యాసాలు ‘వ్యాసవాణి’ (2007) పేరుతో ప్రచురింపబడినవి. వరదాచార్యుల బహుముఖ విజ్ఞానాన్ని, వైదుష్య వైభవాన్ని

విశ్వజనీన విచారధారను, సురభిళ సూక్తిసుందర శైలినీ 'వ్యాసవాణి'లోని వ్యాసాలు ప్రకటిస్తున్నాయి.

వరదాచార్యుల వారు తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వారి కోరిక మేరకు 'పోతన' (1982) అనే చిన్ని పుస్తకాన్ని రచించినారు. ఇది బాలసాహిత్య ప్రక్రియకు చెందింది. వరదాచార్యులు కొన్ని వాచకాలను కూడా వ్రాసినారు. 'శ్రీ సత్యనారాయణ వ్రత కల్పము' (1967) వరదాచార్యుల వారి అనువాద కృతులలో ఒకటి. 'పోతన చరిత్రము'లోని 'భోగినీ నృత్యఘట్టము'నకు 'యువభారతి' సంస్థ అభ్యర్థనను అనుసరించి వరదాచార్యులుగారు 'భోగినీ లాస్యం' అనే పేరుతో వ్యాఖ్యానం వ్రాసి ఇచ్చినారు. ఇది 1974లో ప్రచురితం.

ఇంకా వరదాచార్యుల వారు రచించిన 'శాకీర్ గీతాలు' (ఉరుదూ అనువాదం), 'మానవులంతా మనవాళ్ళే' (నవల), శ్రీ నరసింహారెడ్డి జీవిత చరిత్రము, అలంకార శాస్త్రము, గీతోపన్యాసములు, భీమ మానసరక్తి, తులసీరామాయణము - అనే హరికథలు, బాధకంటె బోధమేలు, గొల్లసుద్దులు అనే ప్రహసనాలు, తుపాకిరాముడు, కోయదొర అనే ఏకపాత్రాభినయాలు, మోహినీ భస్మాసుర, మహిషాసుర మర్దని, పోతన అనే రేడియో నాటికలు మున్నగునవి అముద్రితంగా ఉండిపోయినవి. ఇలా వరదాచార్యులవారి ప్రతిభ వివిధ ప్రక్రియాముఖంగా ప్రవహించి, తెలుగు భాషాసాహిత్యాలను పరిపుష్టం చేసింది.

వరదాచార్యులవారి కవిత్వంలో సౌందర్యమూ సందేశమూ రెండూ ప్రాధాన్యాన్ని సంతరించుకున్నాయి. వారు కవిత్వ విషయంలో 'సత్యం, శివం, సుందరం' - అనే కళా సౌందర్యోపాసనము కాంక్షించినారు. 'పోతన చరిత్రము'లో పోతన నోట పలికించిన -

“ఉన్నది యున్నయట్లు సరసోక్తులఁ జూపు కళావిలాసమే
యెన్నగ సత్యరూపమది యెందును సుందరమై చెలంగు నా
వన్నె యొకండె చాలక శివంబును దానయి సాహితీ విలా
సోన్నతి వెల్లి బ్రహ్మసుఖ సోదరమై తిరమై రహించెడిన్” (పో.చ.2-126)

అనే పద్యంలో కవితా కళా స్వరూప స్వభావాలను, దాని పరమార్థాన్ని చక్కగా ప్రకటించినారు వరదాచార్యులుగారు.

“నూత శుకులను గరఁగి యచ్చునను బోయు
 పోత నా వెలుగొందె నీ పోతన కవి
 భయద భవ వార్ధి తారణోపాయమైన
 పోత రూపమై పోతన పుట్టెననిరి”

మణిగిరి నుండి వచ్చిన విద్వాంసులు ఒంటిమిట్టలో ఉన్న పోతనను దర్శించి, ఆ మహాకవిని పొగడిన సందర్భంలోని పద్యమిది. వ్యాసాంశతో జన్మించిన పోతన, సూతుణ్ణీ శుకుణ్ణీ కలిపి, కరగించి అచ్చుపోసినట్లున్నాడనీ, భయంకర సంసార సముద్రాన్ని దాటించడానికి రూపుదాల్చిన ఓడ (పోత)నా అన్నట్లున్నాడని విద్వాంసులు పోతనను ప్రశంసించడం, ఆతని మహోదాత్త వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రకటిస్తున్నది. యమకరూపక ఉత్పేక్షాలంకార శోభితమైన పద్యం ఇది.

“కరముం జూచుట హరునకె,
 వెఱచుట లఘుములకె, కన్ను వేయుటలన సుం
 దర కవితాంగన పయినే
 శిరమును వంచుటలు గుణవిశిష్టతకె నృపా!”

శ్రీనాథమహాకవి పోతనను సింగభూపాలునికి పరిచయం చేసే సందర్భంలోని పద్యం ఇది. ఈ మాటలు పోతన స్వచ్ఛమైన శీలానికి దర్పణం పట్టుతున్నాయి. అభివ్యక్తిలో అందాన్ని ఒలికించే ఈ పద్యం ఉల్లేఖాలంకారంతో భాసిస్తున్నది.

“జలజల పూలు రాలినటు, చల్లని మెల్లని పిల్ల తెమ్మెరల్
 తెలతెల వాణి వీచినటు, తియ్యని కమ్మని పాలమీఁగడల్
 తొలితొలి తోడు విచ్చినటు, తోరపు సిగ్గున ముగ్ధ కందోవల్
 వలపులఁ జిమ్మినట్లు చెలువ మ్మొలికించు భవత్కవిత్వముల్”

సింగభూపతి యొక్క కోరికను మన్నించి, శ్రీనాథ పోతనలు ఉద్యానవన వర్ణన చేస్తారు. వాటిని విని ఆనందించి సింగభూపతి పోతన కవిత్వాన్ని ప్రశంసించిన సందర్భంలోనిది ఈ పద్యం. ఇది వరదాచార్యులవారి కవితాసౌందర్యాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నది.

“చెక్కి చేసిన మోహినీ శిల్ప మనఁగ
 దిద్ది తీర్చిన నవరత్న దీప మనఁగ
 పోతవోసిన యపరంజి బొమ్మ యనఁగ
 అచ్చ మచ్చరయే యన నా లతాంగి”

‘పోతన చరిత్రము’లోని భోగినీ సౌందర్యాన్ని వర్ణించే పద్యమిది.

“వచ్చెను వచ్చెను వర్షాలూ - మా
వసుధారాణికి తలబ్రాలూ
పాడు కరవులకు బాణాలు, మా
పంటచేలకవి ప్రాణాలు
కాపుకన్నులకు ముత్యాలు - వరి
కట్టల నోళ్ళకు చనుబాలూ”

‘ఆహ్వానము’ అనే కావ్యంలోని - ‘రైతురాజు’ అనే గేయ నాటికలోనివి ఈ పంక్తులు. భూమికి పంటచేలకూ వర్షాలు ఎలాంటివో కవితాత్మకంగా కర్షకుని నోట పలికించినారు వరదాచార్యులవారు. అంత్యప్రాసలతో ఉల్లేఖాలంకార శోభతో రమణీయంగా సాగిన ఈ పాట, వరదాచార్యులవారి భావనవ్యతను చాటుతున్నది.

“వచ్చెను కోతకు వరిచేలు - ఫల
మిచ్చెను గింజకు పదివేలు”

“బండొచ్చెనండి బండి - రెండెడ్ల చక్క బండి
నిండు గర్భవతివోలె - బండి వచ్చెనండి”

“భూపాలుర భాగ్యాలు - వ్యాపారుల రత్నాలు
మన పాలిటి శాస్త్రాలు - ఈ బండి పై నె వ్రాలు
కర్షకుని చేతి కష్టం - వర్షాధినేత ఇష్టం
భూజనుల దగు అదృష్టం - ఈ బండితోనె స్పృష్టం”

“జనతాన్న వస్త్రదాత - పశుపాలనాగ్రనేత
మనకెల్ల ప్రియభ్రాత - రైతన్న కెపుడు జోత
రైతన్న లేని రోజు - మన జీవితాలు క్లోజు
పోతన్న రైతురాజు - వారంటె ప్రజకు మోజు”

‘విప్రలబ్ధ’ గేయకావ్యంలోని ఈ పంక్తుల్లో ధాన్యలక్ష్మి రైతు ఇంటికి రావడం, దేశానికి రైతు ఎంతటి ప్రధాన వ్యక్తియో స్పష్టం చేయబడింది. ఈ పంక్తులు వరదాచార్యులవారి గేయ రచనాశక్తిని వ్యక్తం చేస్తున్నాయి.

కవితా సౌందర్యం:

“ఉన్నది యున్నయట్లు సరసోక్తులఁ జూపు కళావిలాసమే
యెన్నఁగ సత్యరూపమది యెందును సుందరమై చెలంగు నా
వన్నె యొకందె చాలక శివంబును దానయి సాహితీ విలా
సోన్నతి వెల్లి బ్రహ్మసుఖ సోదరమై తిరమై రహించెడిన్” (పో. చ. 2-126)

ఒక సత్యవిషయాన్ని లోక శివంకోసం సుందరంగా చెప్పడమే కవిత్వ ప్రయోజనమని ‘పోతన చరిత్రము’లో పోతన నోట పలికించినారు శ్రీ వరదాచార్యులవారు. ఇలాంటి కవిత్వమే విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్’ అని చెప్పిన నన్నయ మహాకావ్యానికి లక్ష్యమవుతుంది. వరదాచార్యులవారి కవితా సౌందర్యాన్ని దర్శించడానికి కొన్ని ఉదాహరణాలను వారి వివిధ కావ్యాలనుండి గ్రహించి పరిశీలించవలసి యుంటుంది.

“అవని గవులు స్త్రీని హరి మధ్యమా యన
నెట్టి స్త్రీయు చూలు పొట్టనింపి
కల్లసేయు దాని, కాని మా కౌసల్య
యట్టిపేరు కెపుడు కొట్టుఁ దేదు” (‘మణిమాల’లోని ‘శ్రీరాముడు’లో)

సాహిత్యలోకంలో కవులు, స్త్రీని ‘హరిమధ్య’ (సింహం నడుము వంటి సన్నని నడుము కలది) అని వర్ణిస్తారు. ఈ వర్ణనను సామాన్య స్త్రీలు, నిండు గర్భం ధరించి అబద్ధమని నిరూపిస్తారు. కాని కౌసల్యాదేవి మాత్రం, గర్భవతి యైనప్పుడు కూడా, ఆ కవుల వర్ణనకు భంగం కలిగించదని పద్యభావం. ఈ పద్యంలో ‘హరి’ శబ్దానికి ఉన్న శ్లేషార్థాలను (సింహం-శ్రీరాముడు) ప్రయోగించి, వరదాచార్యులవారు చమత్కరించినారు అపూర్వంగా; అందుకే ఈ పద్యం కవిసప్రమాట్ విశ్వనాథవారి ప్రశంసకు పాత్రమైంది. ఈ పద్యం ‘పోతన చరిత్రము’లోనూ ఉన్నది.

“కాలన్మట్టియెయంట రోయుచు స్వసౌఖ్యాసక్తి నత్యల్ప భా
వాలిన్ దేలు నృజాతి యేడ? కన నెప్పా చేయి యీచేయి యం
చాలోచింపక యెల్ల మైలలను ద్రోయంజాలు నీ వేడ? నీ
వేలా మానవ మాత్రుఁ డయ్యెదవు? కాదెంచితో యొర్పువే”

(‘మణిమాల’ ‘పాకీవాడు’లో)

కాళ్ళకు మట్టి అంటితేనే రోతపడుతూ, సుఖాసక్తితో కొంచెపు భావాలలో తేలిపోయే నరజాతి ఎక్కడ? కుడిచేయి, ఎడమచేయి అనే భేదం లేకుండ మలమూత్రాలను

తొలగింప జూచిన నీవెక్కడ? నీవు సామాన్య మానవుడవు కావు పాకీవాడా! నీవే ఒక సహనానివి - అనే ఈ పద్యంలోని భావం, వరదాచార్యులవారి విశాలదృష్టికి నిదర్శనం. మహాకవి కరుణశ్రీ వ్రాసిన 'పాకీపిల్ల' పద్యాలు ఈ సందర్భంలో స్ఫురణకు వస్తాయి. ఈ కవిత వరదాచార్యులవారి సామాజిక స్పృహకు సంకేతం. శ్రీ వరదాచార్యులు గారి ఈ కవిత కూడా సుమారు అదే సమయంలో రావడం విమర్శకులు గమనించవలసిన అంశం. 'ఆత్మవత్సర్వభూతాని' అనే సూక్తికి లక్ష్యప్రాయులు వరదాచార్యులు. విషయాలంకార శోభితమైన ఈ పద్యం ఎదలను కదిలిస్తుంది.

“జయ భారతావనీ! జయలోక పావనీ!

శాంతి సుఖదాయినీ! జననీ! నమస్తే!

హిందు ముసల్మాను ఈసాయి శిఖ్ జైను

బౌద్ధ చార్వాక సుత బహుమత కుటుంబినీ!

సంస్కృతాంధ్ర ద్రవిడ వంగహిందీ ఓడ్ర

ఘూర్జర మరాఠ కర్ణాట కలభాషిణీ!

నీ మహోన్నతి హిమానీ గోత్ర శిఖరమ్ము

నీ పవిత్రత గాంగనిర్ఘర ప్రవాహమ్ము

నీ చేతి సొమ్మెలోరా శిల్ప ఖండమ్ము

నీదు వాక్యమ్ము శ్రీ గీతోపదేశమ్ము” ('జయధ్వజము' - 'జయగీతి'లో)

జాతికి ప్రప్రథమంగా ఉపాసించదగిన దైవం, జన్మనిచ్చి పోషించే దేశమాత, అలాంటి మాతృదేశ సంకీర్తనం దేశభక్తుడైన కవి పరమపవిత్ర కార్యం. భరతమాతను భక్తితో కీర్తించే ఒక జాతీయ గీతంలా భాసిస్తున్నది ఈ గేయం.

“ఈ వాయువు లీతోయము లీకాయము లీప్రాయము

శ్రీ భారతమాతృ గర్భసింధువులో మౌక్తికములు

మన మాతలకెల్ల మాత మహాపూత భరతమాత

జన్మమొసగె భరతమాత జాతియె మనదొకటి భ్రాత!

“మాతృభూమిలో జనించ-మనసోదర సంబంధము

మధ్య వచ్చు మత భాషలు - మార్పజాల వీ బంధము”

(‘జయధ్వజము’ - మతము, జాతి)

అనే పంక్తులు భరతమాత పట్ల వరదాచార్యులవారికి గల భక్తిని ఎలుగెత్తి చాటుతున్నవి.

“అదియొక పల్లెటూరు కలవందొక కొన్ని గృహాలు పెంకు చా
ళ్లఁ దలధరించి మోయు టెటులాయని సంస్కృతి భారమెంచి బా
ధఁ దనరు పెన్గుటుంచివలె దాపున మౌనులవోలెఁ బూరి యిం
డైద నమితాశవీడు నెడ నీ బరువే తృణతుల్యమౌ ననన్”

(పో.చ. 1-83)

పోతన జన్మస్థలమైన బమ్మెరను వర్ణించే పద్యమిది. బమ్మెర గ్రామంలో పెంకుచాళ్లను
ధరించి ఉన్న ఇండ్లు, సంసారభారంలో బాధపడే బహుకుటుంబి తీరుగా, తేలికగా
ఉన్న పూరిండ్లు మునులరీతిగా ఉన్నాయని ఈ పద్యంలో భావం. ‘పోతన చరిత్రము’
కావ్యములో ప్రధాన పాత్రలు- శ్రీనాథ పోతనలు. సంసారభారంతో కుంగిపోయే
పెద్దకుటుంబి వంటి పెంకుటిండ్లు- అత్యాశపరుడైన శ్రీనాథుణ్ణి స్ఫురింపజేస్తున్నాయి.
ఇక అమితాశ వీడి, తృణలాఘవంతో ఉండే మౌనులవంటి పూరిండ్లు ఆశకు లొంగని
పోతనను స్ఫురింప జేస్తున్నాయి. ఈ విధంగా ఈ పద్యం కావ్యప్రధాన పాత్రల
వ్యక్తిత్వాలను వ్యంగ్యంగా సూచిస్తూ వస్తు ధ్వని గర్భితమై భాసిస్తున్నది. కావ్యాత్మ
అయిన ధ్వనికి దర్పణం వంటి ఈ పద్యం ఉపమాలంకార సుశోభితం.

“ఇవ్వనియొ జవ్వనింబోలి యెలమి మీఱఁ

బుష్పవతి యౌటచే భృంగభోగ్యమయ్యె

నే తదారామ మారామ నృపతి వోలె

నలరి, ద్విజవాంభితమ్ము సఫల మొనర్యె” (పో.చ. 4-111)

ఈ పద్యం, శ్రీనాథ మహాకవి, సింగభూపతి ఆదేశంచే వనాన్ని వర్ణించిన
సందర్భంలోనిది. శ్రీనాథుని అభిరుచినీ, మనస్తత్వాన్నీ వ్యక్తం చేసే పద్యమిది. ఈ
పద్యంలో పుష్పవతి, భృంగ, ద్విజ, సఫల- అనే పదాలకు రెండర్థాలున్నాయి. ‘పుష్పవతి’
అంటే పూలు కలది అనీ, రజస్వల అనీ, ‘భృంగం’ అంటే తుమ్మెద అనీ, విటుడు
అనీ, ‘ద్విజ’ అంటే పక్షి అనీ, బ్రాహ్మణుడు అనీ, ‘సఫల’ అంటే ఫలాలతో కూడినది
అనీ నెరవేరినది అనీ- రెండర్థాలున్నాయి. రెండర్థాలున్న ఈ పదాలు వనికీ, జవ్వనికీ,
ఆరామానికీ, రామునికి అభేదాన్ని కల్గిస్తున్నాయి. శ్లేషాలంకార భూషితమైన ఈ
పద్యం శ్రీనాథ మహాకవికి గల అర్థ కామవాంఛలను రమణులనూ రాజులనూ
ఆశ్రయించే స్వభావాన్నీ చక్కగా వ్యక్తం చేస్తున్నది. శ్రీనాథ పాండితినీ కవితా రాసిక్యాన్నీ
చాటుతున్నది.

“తలక్రిందుల్ తపముం బొనర్చు నిటులీ ధాత్రిన్ దరువ్రాతమే
ఫలసిద్ధిన్ మదిఁగోరియో పవనమున్ బానీయమున్ గ్రోలి, ని
శ్చల చిత్తంబుం బలె నెండవానల శ్రమల్ స్వాంతంబునందోర్చి, ప్రా
ణుల కర్పించును దత్ఫలమ్ము లివియేనో సత్తపోధ్యేయమున్”

(పో.చ. 4-125)

సింగభూపాలుని కోర్కె మేరకు వనవృక్షాలను పోతన వర్ణించిన వైఖరి ఈ పద్యం. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య ఔదార్య సంపన్నుడైన పోతన మనస్తత్వానికి అద్దం పట్టే పద్యమిది. కష్టపడి, తపస్సు చేసి, ఆ తపఃఫలమును చెట్లు జీవరాశికి ఇచ్చేస్తాయి. సామాన్య మానవులలాగా తరువులు స్వార్థంతో ఫలాలను అనుభవించవు. వాటి తపోధ్యేయాలు అవే అంటూ వృక్షాలను ఋషులతో పోల్చి వర్ణించడం జరిగింది. ఈ పద్యం పోతన ఉదార వ్యక్తిత్వాన్నీ, మహర్షుల త్యాగమయ దృక్పథాన్నీ, పోతనకున్న ప్రజాకల్యాణాకాంక్షను వ్యక్తపరుస్తున్నది. ఉత్పేక్షాలంకార శోభతో భాసిస్తున్నది ఈ పద్యం.

“కలవా డైనం జాలునె

చెలువుడు రసికుండుగామి జీవితమేలా

చెలువలు కలువలు సరసుల

చలువ వలన నిలువగలుగు జలజదళాక్షీ!” (పో.చ. 4-191)

భోగిని తన తల్లితో పల్కిన పల్కులివి. ప్రియునికి సిరితోపాటు రసికత కూడా ఉండాలె. చెలువకు సరసుడు అవసరం. కలువకు సరస్సు అవసరం. లేకుంటే ఆ చెలువలూ, కలువలూ చల్లగా బతుకలేవు. ఈ పద్యంలో ‘సరసులు’ అనే మాట శ్లిష్టం. ‘సరసుడు’ అనే పదానికి బహువచనం సరసులు. ‘సర్గసి’ అనే పదానికి బహువచనం సరసులు (కొలకులు). ఇలా సరసులు అనే బహువచనం ప్రయోగించి శ్లేషాలంకారాన్ని పరిమళింప జేసినారు వరదాచార్యులవారు. అలంకార సౌందర్య సాధనం, సౌందర్యం ఆనందప్రదం. ఆనంద ప్రదానమే కవిత్వ ప్రయోజనం.

“ధని మణియగు సుజ్ఞానతఁ

దనలిన దావెల్లు నొరులఁ దా వెల్గించున్

ధని ఫణి యగు నజ్ఞానతఁ

దనరిన దా వెఱచు నొరులఁ దా నెఱపించున్” (పో.చ. 8-192)

జ్ఞాని అయిన ధని (ధనికుడు) మణిగా, అజ్ఞాని అయిన ధని ఫణి (పాము)గా రూపించడంలో వరదాచార్యులవారి ప్రతిభ ప్రకాశిస్తున్నది. శబ్దార్థ రమణీయమైన పద్యం ఇది. వృత్తనుప్రాసంతో, రూపకాలంకార శోభతో భాసించే హృద్యమైన పద్యం ఇది.

“ద్యోతలము నందెగయు శ్వేతాభ్రమై మదను
కేతనమై యెగయుఁ గొంగు
పింజలై కెంజాయ సంజలై కెంజివురు
మంజరులఁ జిమ్మెడి చెఱంగు
జంభారి పైఁ గినిసి యంబరముఁ దిగి వచ్చు
రంభఁ దలపించు రూపమ్ము
కరఁగి యుటుకాడు బంగరు తేటినీటి ని
ర్హలి నేలు మేని వర్ణమ్ము
హాసమై చాంద్రీ వికాసమై వికచ సుమ
భాసమై యొప్పు నగు మొగము
వీఁకమై కజ్జలిత లోకనమ్ములనెరతి
లేఖ లల్లెడి నయన యుగము”

“వేణువై, నినదించు పీణమై, వీణఁగొను
వాణియై చిలుకు గానమ్ము
సంగీత సాహిత్య సౌందర్య సౌభాగ్య
సకలమ్ము నామెదే సొమ్ము”

“చెక్కి చేసిన మోహినీ శిల్ప మనఁగ
దిద్ది తీర్చిన నవరత్న దీప మనఁగ
పోత వోసిన యపరంజి బొమ్మ యనఁగ”

అచ్చరలాగా, భోగిని నృత్యం చేసింది సింగభూపతి ఆస్థానంలో. భోగిని నృత్య రామణీయకాన్ని సాక్షాత్కరింపజేస్తున్న ఈ పద్యాలు ఉత్ప్రేక్షాలంకారాలతో సాగి, వరదాచార్యులకు గల ‘ఉత్ప్రేక్షా కవిచక్రవర్తి’ అనే బిరుదును సార్థకం చేస్తూ ఆ మహాకవికి గల నాట్యశాస్త్ర పాండితిని చాటుతున్నది. ఈ భోగినీ నృత్య ఘట్టం వారి కవితా తపస్సులో ప్రత్యక్షమైన నాట్యభారతి. ఈ ఘట్టంలో ఒక అమృతకలశం; తెలుగు వాళ్ళకు దక్కిన తరుగని పంట.

“నృపుఁడు రాష్ట్ర రూపమునకు నెపుడు కన్ను
అంగమేది నొచ్చినను నయనమె యేడ్చు
నృపుఁడు రాష్ట్ర రూపమునకు నెపుడు నోరు
అంగమేది సుఖించినను నాస్యమై నవ్వు” (‘వైశాలిని’ నాటకం)

నిజమైన ప్రజానాయకుడైన రాజు ఎలా ఉండాలో ఈ పద్యంలో చెప్పినారు వరదాచార్యులు. ప్రజలబాధ తన బాధగా, ప్రజాసుఖం తన సుఖంగా భావించి వర్తించేవాడే వాస్తవంగా ప్రభువు. రూపకాలంకార భాసురమైన ఈ పద్యం నేటి ప్రజానాయకులకు ఉండవలసిన లక్షణాన్ని పరోక్షంగా ప్రబోధిస్తున్నది.

“సజ్జనునకుఁ దోడు సజ్జనుండున్నచో
పసిడివంటి మణులు మసల నట్లు
దుర్జనునకుఁ దోడు దుర్జనుండున్నచో
కల్లు నల్లమందు కలసినట్లు” (సూక్తి వైజయంతి)

సజ్జన దుర్జన స్నేహాలు ఎలా ఉంటాయో ఉదాహరణ రమ్యంగా చెప్పబడింది ఈ పద్యంలో. అర్థాలంకార శోభితమైన ఈ పద్యం వేమన పద్యంలా హృద్యం.

“కవులు కృతులు వ్రాయఁగల వారలే కాని
అచ్చు వేయ నర్హులనుట కల్ల
పికము లెందు గ్రుడ్లు పెట్ట నేర్చునె కాని
పొదిగి పిల్లఁ జేయబోవ వెపుడు” (‘సూక్తి వైజయంతి’)

కవులు కోకిలల వంటివారు. కోకిలలు గుడ్లు పెట్టుతాయే తప్ప వాటికి పొదిగి పిల్లలను జేయరాదు. కోకిలల గుడ్లను కాకులు పొదిగి పెంచుతాయి. అందుకే కోకిలలకు ‘పరభృతములు’ అని పేరు. కవులు కవిత్వం వ్రాస్తారు. వారికి ధనం సంపాదించే సమయం ఉండదు. ధనం లేకుండా కావ్యాలను అచ్చువేయడం అసాధ్యం. కవిత ఉన్నచోట కలిమి ఉండడం అరుదైన అంశం. అర్థాంతరన్యాసాలంకృతమైన ఈ పద్యం రమణీయంగా ఉన్నది.

“కరమున నున్న గ్రంథమది కాంచగ నొనొక ధర్మ రూపమై
యిరవగు నర్థరూపమది యేర్పడు నేమొ కరస్థ పద్యమై
వరశుక మద్ది కామమయి వర్ధిల మోక్షమొ యక్షమాలయో
నరపురుషార్థ రూపిణవి! నాతిరొ! నీవె కదమ్మ భారతీ!”

(శారదాస్తవరాజము)

సరస్వతీదేవి నాల్గు చేతులలో ఉన్న గ్రంథం, పద్మం, చిలుక, అక్షమాల అనే నాలుగూ చతుర్విధ పురుషార్థాలైన ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షాలకు ప్రతీకలుగా భావించి ఈ పద్యాన్ని వ్రాసినారు వరదాచార్యులవారు. అందుకే సరస్వతీదేవిని 'నరపురుషార్థ రూపిణి'గా వర్ణించినారు.

“ఒక విద్యన్ బరిపూర్ణుడై మిగత లందొక్కొక్క యల్పాంశ సా
ధకుఁ డైనన్ శశిఁగూడి యుండు నుడు సంతాన క్రియన్ వెల్గుఁ దా
నొకటన్ బూర్ణుఁడుఁ గాక యన్ని కళలం దొక్కింతె సాధించుచో
సకలోడు స్థగితాంబరమ్మున నమాసం గన్నటుల్ భారతీ”

(శారదా స్తవరాజము)

ఏదో ఒక కళలో పూర్ణత్వం సాధించాలని ఉదాహరణ రమ్యంగా చెప్పినాడు వరదాచార్యులు. ఒక విద్యలో పూర్ణుడు కావడం - చుక్కలతో గూడియున్న పూర్ణచంద్ర రాత్రి. అలా కాకుండా, అన్ని కళలలోనూ స్వల్పంగా పరిచయముండడం - కేవలం చుక్కలతో గూడియున్న అమావాస్య రాత్రి - అని చెప్పడం గొప్పగా ఉంది.

“జల ఫల పత్ర పుష్ప మధు సంతతిఁగైకొని పూజసేయగా
దలచితి; స్వర్ణనిష్క రజత ప్రవిదీప్త ధనాళి గాదెలో
పలనిడి, నీఋణమ్ములను బాపఁగ నెంచితి భూసతీ రమా
లలనలు నీదు భార్యలని లక్ష్యమొనర్చక వేంకటేశ్వరా!”

(శ్రీవేంకటేశ్వర స్తవరాజము)

మనం పూజలో భగవంతునికి సమర్పించే జల, ఫల, పుష్ప, మధువులు భూదేవి కరుణతో ప్రసాదించినవే. ఇక హుండీలో వేసే బంగారు నగలూ, నాణెములూ, వెండిసొమ్ములు అన్నీ లక్ష్మీదేవి ప్రసాదించినవే. భూదేవీ లక్ష్మీదేవి ఇద్దరూ శ్రీ వేంకటేశ్వరుని భార్యలు. అందువల్ల భగవంతునికి సమర్పించే పూజా ద్రవ్యాలూ, కానుకలూ మనవి కావు. మరి మనం ఏమివ్వగలం? ఎలా పూజించగలం? సర్వం స్వామి కరుణయే అని చెప్పే ఈ పద్యం కావ్యాలంకార భాసురమై సహృదయులను అలరిస్తున్నది.

“మూడవ కన్ను గల్గుటయు, మూర్ధము నం రసగంగ లుండుటల్
వేడుకతో కళానిధుల వీడక యౌదల దాల్చుచుండుటల్
కూడును గూడు లేక సతిఁ గూడి దరిద్రత నాశ్రయించుటల్
గాఢ సమాధి నొందుటలుగా కవి యీశ్వరుడయ్యె భారతీ!”

(శారదాస్తవరాజము)

‘కవీశ్వరుడు’ అనే సమాసం ఎలా సార్థకమో సహేతుకంగా నిరూపించే పద్యమిది. కవీశ్వరుడు అంటే శ్రేష్ఠుడైన కవి. కవిశ్రేష్ఠుడు అని సామాన్యార్థం. కవి ఈశ్వరుడే అని నిరూపించడానికి శ్లేషార్థాలున్న మూడవకన్ను, రసగంగలు, కళానిధులు, సతి, గాఢసమాధి అనే పదాలను ప్రయోగించినారు మహాకవి వరదాచార్యులు.

మూడవ కన్ను అయిన ప్రతిభానేత్రం కలిగి ఉండడం, తలపైన నవరసాలు అనే గంగలను కలిగి ఉండడం, కళానిధులైన విద్యత్కవులనూ, కళామూర్తులైన కవులను తలయందు ధరించడం (పూర్వకవులను వారికై తపము) స్మృతిలో కలిగి ఉండడం, కూడు, గూడు ఏక సకుటుంబంగా పేదరికాన్ని అనుభవించడం ఇలా ఈశ్వరుని లక్షణాలను కవి కలిగి ఉండడం వల్ల కవి ఈశ్వరుడయ్యాడు, కవీశ్వరుడు అని గౌరవింప బడుతున్నాడని భావం. ఇలా శ్లేష, రూపక, కావ్యలింగాలంకారాలు భాసిస్తున్న పద్యమిది.

ఈ విధంగా ‘అభినవ పోతన’ బిరుదాంకితులైన వానమామలై వరదాచార్యులవారు సహృదయ హృదయానందం కలిగించే రమణీయ కవిత్వాన్ని సమృద్ధిగా సృష్టించినారు.

కవితా సందేశం:

వరదాచార్యులవారి కృతులన్నీ విశేషించి మహాప్రబంధమైన ‘పోతన చరిత్రము’ ఉపదేశ భరితమై అలరారుతున్నది. ఉపదేశాన్ని సందేశం అని కూడా అంటారు.

“కాంతాసమ్మిత కర్ణపేయ రస వాక్యస్ఫూర్తి నొప్పొరి ధ్వ
న్యంతర్గర్భిత భావపూర్ణ రమణీయార్థ ప్రపంచాతి భా
స్వంతంబౌచును గావ్యరాజమది విశ్వశ్రేయ మొందన్ రసో
దంతంబై నునుటొప్పు నప్పుడది సత్కావ్యంబనంగా దగున్”(పో.చ.2-127)

పోతన తన మిత్రునితో పలికిన మాటలవి. ఈ పద్యంలోని ‘విశ్వశ్రేయమొందన్’ అనే మాటలు కావ్య ప్రయోజనమైన సందేశాన్ని తెలుపుతున్నాయి.

‘పోతన చరిత్రము’లో పోతన, శ్రీనాథ, లక్ష్మమాంబ, కేసన, చిదానందయోగి మొదలైన ప్రధానపాత్రల ద్వారా సందేశం అందించబడింది. పోతన సందేశంలో భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యాలు ప్రధాన స్థానాన్ని ఆక్రమించినాయి. సంఘజీవీ, పరోపకార పరాయణుడూ అయిన పోతన మహాకవి జీవితానికి లౌకిక నీతులతోడి సంబంధం తప్పనిసరి. అందువల్ల లౌకిక నీతుల ఉపదేశం కూడ పోతన చరిత్రములో

విజ్ఞానదాయకంగా సాగింది. ఆ ప్రబంధం రామచరితలాగా ధర్మబద్ధమై, రామాయణంలాగా దివ్య సందేశం ప్రదాయకమై ఉన్నదని ధ్వనింపజేస్తున్నది.

పోతన బాల్యంలో తల్లిదండ్రులైన లక్కమాంబ, కేసనలతో ఒకనాడు పాల్కురికి గ్రామంలో జరిగే జాతరను చూడడానికి పోతాడు. జాతరలో శివుని ఊరేగింపును చూచి, ఈశ్వరుని సేవించి తర్వాత వీధి భాగవతాన్ని చూస్తాడు. వీధి భాగవతంలో, నృసింహావతార ఘట్టాన్ని చూచి, అనేక ప్రశ్నలడుగుతాడు తల్లిని. ఆమె తత్త్వమహితమైన సమాధానాలను చెప్పుతుంది. పోతన లేత గుండెలో వేదాంత బీజావాపనం జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు కొన్ని ప్రశ్నలూ సమాధానాలు-

ఈ వీధి భాగవతంలో “దివ్విటీల్వెలుగు నేమి?” అని పోతన ప్రశ్న. “చంద్ర సూర్యులదవ్వున వెల్లనేల?” అని తల్లి సమాధానం. “వెలుగులనీను ప్రొద్దుటను వేసములాడ వదేల?” అని ప్రశ్న. “తళతళలాడు తారకలు తాము పవల్లన రావదేల?” అని సమాధానం. “అల తెలవాటునంత దుదియై చను నాటకమదేల?” అని ప్రశ్న. “రేల్కలఁగనుటెల్ల మేలు కొనఁగాఁ గనరాదది యేలరా?” అని సమాధానం. “వచ్చుచుం బోవుచుండె నటవర్గములోని కదేల?” అని ప్రశ్న. “చచ్చుచుం బుట్టుచుండె జన సంఘము భూస్థలినేల?” అని సమాధానం. మరి నటులు “ఎచ్చటికేగుచుండిరి?” అని ప్రశ్న. “ఎవ్వడు వారికి వేసమిచ్చుచున్ బుచ్చునొ యట్టి సూత్రధరు పొంతకుం బోదురు” అని సమాధానం. అంతలో భాగవత నాటకంలో నృసింహుడు ప్రత్యక్షం కాగా, పెద్ద ధ్వని వినిపిస్తుంది. అప్పుడు పోతన “ఆరావమిది యేమి?” అని ప్రశ్నిస్తాడు. “అసురు నడంపన్, సేవకుడగు ప్రహ్లాదున్ గావగ దేవుడు జనించెఁ గంబమున” అని సమాధానం చెప్పుతుంది తల్లి. అప్పుడు బాల పోతన- శివుణ్ణి దర్శించినపుడు “దేవళమ్ము నందు దీపించు లింగము దేవుడంటివి” ఇప్పుడేమొ సింహముఖము తాల్చి శ్రీహరి ప్రహ్లాదుఁగావ దేవుడయ్యె గాంచుము” అంటున్నావెందుకు? అని ప్రశ్నిస్తాడు. అప్పుడు తల్లి “హరిహరులు ఏకరూపులు” ఎలాగంటే “సిగఁజెలంగు కుప్పె సింహాస్యవలయము రూఢినొక్క పసిడి రూపులగుట” అని సమాధానం చెప్పి, శివకేశవులకు భేదం లేదని ఉపదేశిస్తుంది.

“ధీనిధివై సతమ్మఖిల దేవత లొక్కటి యంచు నెంచుచున్

మానసమందు మారమణు మాటికి మాటికి సంస్మరింపనొ”

అంటూ దేవతలందరూ ఒక్కటే అనే తత్వాన్ని ప్రబోధిస్తుంది.

పాల్కురికి జాతర నుండి తిరిగివస్తున్న సందర్భంలో ఒక మామిడి తోటలో పోతన తండ్రి కేసన, పోతనకు చేసిన తత్త్వోపదేశం గమనీయం. తోటలోని ఒక మామిడి చెట్టునుండి, చిలుక రాల్చగా ఒక పండు మీద పడుతుంది. బాలపోతన ఆ పండును తింటూ బండి ఎక్కి తండ్రితో “చిలుకలు ఈ విధంగా పండ్లు ఎందుకు తింటాయో?” అని అంటాడు. తండ్రి “ఆకలి బాధ తీర్చుకోవడం కోసం” అని సమాధానమిస్తాడు. అప్పుడు పోతన “సాకడానికీ భోజనం పెట్టడానికీ పాలు తాగించడానికీ తల్లి లేదా? ఈ చిలుకలకు” అని ప్రశ్నిస్తాడు. అంత కేసన కొడుకునకు -

“ప్రకృతి మనకెల్లరకు మాత, పరమ పురుషు
డగు మహేశ్వరుడే పిత యనుచుఁ దెలియుము” (1-180)

ప్రకృతి తల్లివలె ఎలా జీవగణాన్ని పోషిస్తున్నదో కవితాత్మకంగా వివరించి చివరకు -

“బిడలగు ప్రాణుల బ్రదుకులు
గడచుట లెట్లనుచుఁ బ్రకృతి కలకాలమునున్
వడఁకున్ మది నుడుకున్, వెతఁ
దడుపున్ బాష్పాంబుధార ధారుణి నెల్లన్” (1-185)

“ప్రకృతి పురుషుల దివ్య దాంపత్యమందు
నిమ్మనుజ సౌధరాజముల్ బొమ్మరిండ్లు
భూతగణ వృత్తమొక కమ్మ బొమ్మలాట
ధరఁ బ్రజల చావుపుట్టుకల్ దాగురింత” (1-186)

ప్రకృతియే తల్లి; ఈశ్వరుడే తండ్రి. ఈ జగత్తు ఒక దాగుడు మూతల క్రీడారంగమని తత్త్వోపదేశం చేస్తాడు పోతనకు.

“ఎన్ని మతములేని ఈశ్వరుండొక్కడె
భాష లెన్నియైన భావమొకఁటె
పలు తెరంగు పూలఁ బరఁగు తేనె యొకందె
ఆల రంగెదైన పాఠొకందె” (2-44)

అని పలికి శివకేశవ అభేదాన్ని, సర్వమత సమత్వాన్నీ పదహారేండ్ల వయస్సులో ఉన్న పోతనకు చిదానందయోగి ఉపదేశించినాడు.

పోతన భాగవతాంధ్రీకరణకు పూనుకునే సందర్భంలో పోతన చిదానందయోగిని దర్శిస్తాడు. తనకున్న సంశయాలను నివృత్తి చేయుమని ప్రార్థిస్తాడు. ఆ సందర్భంలో చిదానందయోగి పోతనకు, జీవుడు జ్ఞానియై ఆలోచించవలసిన పరమార్థాన్ని ఇలా తెలిపినాడు-

“ధర్మము దారి; దేహ మరదమ్ము, దనింద్రియముల్ ధురీణముల్
శర్మదమోక్ష మాలయము, సారథి రూపుడు బుద్ధి, యాత్మయే
కర్మగుడైన యాత్రికుడు, రామము నర్థము బాట ప్రక్కచేల్
దుర్మద దూషితంబులయి దూఱు వృషంబులు ప్రక్క చేలలో” (6-60)

అంటూ జన్మతారణ మార్గాన్ని ఉపదేశించినాడు.

పోతన గోదావరిని వర్ణించే సమయంలోని-

“నదుల నామరూపమ్ములు నడకగల్గి
నంత వఱకె, యావల నొకటను నటంచు
భేదబోధక మాయాపనోదకమగు
నిర్మలాద్వైత తత్త్వమ్ము నిర్వచింతు” (5-59)

అనే పద్యంలో అద్వైత సిద్ధాంత ప్రకటితమయింది.

“తానె పోవు టెఱిగి దార పుత్ర వియోగ
మునకు నేడ్చు ప్రాణి ముగ్ధుడగుచు
దలయె పోవునన జెవుల పోగులకు నేడ్చు
వాని నేమి యనఁగ వలయుఁ బుడమి” (10-103)

అని శుకయోగీంద్రుడు పరీక్షిన్నరేంద్రునికి తత్వాన్ని బోధించినాడు.

శ్రీనాథుడు భార్యావియోగాన్ని పొంది, తన కూతురైన శారదను వెంట బెట్టుకొని, పోతన ఇంటికి వచ్చి, దుఃఖించిన సందర్భంలో శ్రీనాథుని దుఃఖోపశమనం కోసం, పోతన వైరాగ్య బోధ చేసినాడు-

“ఆయు వరిగిన కొలఁది తా ననవరతముఁ
జనఁ దొడఁగెఁ గాలసామీప్యమునకె ప్రాణి
ఇది విషాదాంత నాటక మిందుఁ జివర
మంగళముఁ బాడఁగల్గు సమర్థుఁ డెవఁడు?” (3-326)

“పాంచభౌతిక సోదర భావగతిని
జల్లగా దేహరథమెట్లొ సాంగుగాని
పాలిపగ నవి కచ్చకుఁ గాలు ద్రవ్వి
కుపిలగతి వేటుపడఁ గొంపగూలిపోవు” (3-331)

“జలము వహ్నికి నాజన్మ శత్రువు గదె
యగ్ని జలము నావిరి సేయ నరయుచుండు
వాయువో యవ్యవస్థిత వర్తి ధరణి
వీరి స్థిర మైత్రి నెవ్వడు విశ్వసించు” (3-332)

పోతన గౌతమీ సైకతంపై నిలిచి ఈశ్వరుని ప్రార్థిస్తూ ఇలా అంటాడు-

“గాత్రము కాచపాత్ర త్రుటికాలము నమ్మవశమ్ము గాదహో
చిత్రమగున్ ధనాశయన చిద్రఘటమ్ముటు నిండ దెన్నడున్
పుత్రకళత్రముల్ వనులఁబోయెడు డారులఁ గొంత దూరమున్
మాత్రమె వెంటవచ్చి, తమ మార్గమునన్ జను పాంథులో ప్రభూ!” (5-70)

ఈ మాటలు శరీర క్షణికత్వాన్ని, భార్యాపుత్ర ధనాల అస్థిరతనూ నిరూపించి వాటి పట్ల ఉండే భ్రమలను విడిచి, జీవుడు శాశ్వతమైన ముక్తి కోసం పాటుపడాలని ప్రబోధిస్తున్నాయి.

పోతన ఒక బేహారికి భక్తి తత్వాన్ని ఇలా వివరిస్తాడు-

“పెరయింతి దరినున్న బిడ్డ మాతను గాంచి
కైసాచి యేడ్చెడు కాంక్ష భక్తి
పదసేవ యొసఁగి నా పతి దయన్నను జూచు
టెపుడను విరహిణి యేడ్చు భక్తి
దారిఁ దప్పిన బాటసారి యూరుం జేరఁ
బడియెడి తహతహ పాటు భక్తి
బంధితుం డల యాత్మ బంధువున్ గని స్వీయ
ముక్తికై యేడ్చు నాసక్తి భక్తి
ముక్తికాంత భోగమునకు సర్వస్వము
త్యాగమొసఁగుఁ బ్రేమధనము భక్తి

శౌరి రూపశీల సమితి నవిచ్చిన్న
తైల ధారవంటి తలఁపు భక్తి” (6-186)

అంటూ భక్తి అంటే ఏమిటో ఉపమానపూర్వకంగా ప్రబోధించినాడు.

వరాహమూర్తి భాగవత కృతిని రక్షించినప్పుడు, పోతన భక్తి భరిత
హృదయంతో పలికిన-

“ప్రబల నైచ్యాను సంధాన భావమూను
న్యస్త భరుడె భవాంబుధిన్ నిస్తరించు
మునుఁగు నజ్ఞుఁ డహంకార ఘనభరమున
బెండ్లు తేలును వాహినిన్ గుండ్లు మునుఁగు” (7-262)

అనే మాటలు శరణాగతి ప్రాధాన్యాన్ని ప్రకటిస్తున్నాయి.

“ధర నుపాధ్యాయుఁ డెదొ యొక్క తరుణమందుఁ
బ్రాంత పరిమిత జనులకుఁ బాఠమిడును
గాని, సత్కవి వాణి శిక్షణ మొసంగు
సకల కాలమ్ములందు విశ్వప్రజలకు” (2-131)

అంటూ పోతన అనుభవం ద్వారా అధ్యాపకుని బోధ కంటే సుకవివాణి గొప్పదని
ప్రబోధించినాడు.

‘పోతనచరిత్రము’లో లక్కమాంబ, నర్సమాంబ పాత్రల ద్వారా ఉత్తమ
సతీధర్మాలు తెలుపబడినవి.

శ్రీనాథుడు తన చెల్లెలు నర్సమాంబను అప్పగించే సందర్భంలోని దుఃఖంతో
గూడిన ఉపదేశం, పేర్కొనదగింది. ఆ సందర్భంలోని-

“ధారుణి స్త్రీ జనమ్ము తలఁదాలెచ్చెడి సూన వితాన మెందునున్
హారము నందుఁ జేరుకొన నాదిని సూది మొగంపు ముద్దు స్వీ
కార మొనర్పఁగా వలెను గష్టము నిప్పుర మంచునెంచకే
దారమునందుఁ గట్టువడి, తా మెలఁగన్ వలె సుమ్ము సోదరీ!” (2-279)

“స్త్రీలు - తలదాల్చెడి పూలు, హారంలో చేరడానికి ముందు, సూది ముఖపు ముద్దు స్వీకరించే రీతిగా, కష్టనిష్ఠురాలను సహించి, మెట్టినింట్లో, అందరి మన్ననలను పొందేటట్లుగా మెలగాలని” ఈ పద్యం భావం.

గురు శిష్యుల సంబంధం ఎలా ఉండాలో భార్గవుడు, ప్రహ్లాదుని తల్లిదండ్రులతో ఇలా అంటాడు -

“శిష్యుఁగనఁ బుత్రువలెఁ బ్రీతి సేయు గురువు
గురుని గన సర్పమటు భీతి గొనును చట్టు
నయ భయమ్ములఁ గ్రమశిక్షణమ్ము నొసఁగి
శిష్యుఁ డనయంత వానిని జేయు నొజ్జ” (11-254)

“గురువు శిష్యుణ్ని పుత్రునివలె ప్రేమతో చూడాలె; శిష్యుడు గురువు పట్ల సర్ప భయంతో మెలగాలె” - “పుత్రవత్ ప్రీతిః సర్పవత్ భీతిః” అనే సుభాషితం ఈ పద్యంలో కనిపిస్తుంది.

“చెప్పకున్నను నరుదెంచుఁ జెడుగుణములు
పట్టి బోధింప సుగుణముల్ పట్టు వడవు
మట్టి యంటును కుమ్మరి మనికిఁ జేర
పసిఁడి యంటునె కమసాలి వసతి కేఁగ” (4-209)

భోగిని వేశ్యావృత్తిని నిరసిస్తూ తన తల్లితో పలికిన మాటలివి. సుగుణ దుర్గుణాలు అలవడడంలోని భేదం రమణీయంగా చెప్పబడింది.

విజయనగర చమూపతి మాటలకు కోపించి, పోతన వానికి గట్టిగా బుద్ధి చెప్పిన సందర్భంలోని -

“చలన మెఱుఁగని యీ ప్రజాస్థానమందు
దొరలు పైనుండి క్రిందికి దొరలుచుండ్రు
చుక్క లేవేళ క్షతిలేక చూచుచుండ
శశికళాభంగ మొందుచుఁ జను సతమ్ము” (9-122)

అనే పద్యం ప్రజాశక్తిని ప్రకటిస్తున్నది.

“విలువ పీతాంబరము దాల్చు వేశ్యకంటె
దిన మొలం జరించెడి దొడ్డి పసులు మేలు
యతుల నైతిక వృక్ష సంహతి నొనర్చు
వేరు పురువని ప్రఖ్యాతి వేశ్యజాతి” (4-208)

అనే పద్యం వేశ్యావృత్తిని రాసాన్ని ప్రబోధిస్తున్నది - భోగిని నోట.

“స్వాదు రూపాన మానస సదన మంటి
ప్రమద డోలలఁ దేల్చుచు భ్రమల ముంచి
కలుగు సర్వస్వమును వెలిఁ గ్రక్కజేయు
మధుఘటమ్మొందు నేని సమ్మాస్య మగునె?” (4-207)

అంటూ భోగిని మద్యపానాన్ని నిందిస్తుంది, నిరసిస్తుంది.

“వృష్టికై పాటుపడ బిందు వారి యగును
నే సమష్టి వఁచు శ్రమింప నీరధియగు
నరయ స్వార్థమ్మునకును పరార్థమ్మునకు
నబ్ధికిని బిందువునకున్న యంతరమ్ము” (11-332)

ప్రహ్లాదుడు తండ్రితో పలికిన ఈ మాటలు - వ్యక్తి కంటె సమాజం గొప్పదనీ, స్వార్థానికీ పరార్థానికీ ఎంతో తారతమ్యముందనీ ప్రబోధిస్తున్నాయి.

“అవసరములు పూర్తియగును న్యాయార్జనన్
వేడ్కఁ దీర్చదెంత విత్తమేని
అవసరమున కన్న నధిక మార్జించుచు
ధనముఁ గొనుట దొంగతనమటండ్రు” (8-126)

అవసరాలకు ధనం వినియోగించడం ధర్మం. ఇంద్రియ వినోదాలకు వెచ్చించడం అధర్మం. అలా చేస్తే పాపహేతువవుతుంది. భోగలాలసుడై మానవుడు అత్యాశతో ధనార్జన చేయకూడదని పోతన సందేశమిచ్చినాడు.

“తన యక్కటకు డబ్బు దాఁచు లోభమ్మొప్పు
పర ధనాహరణ లోభమ్ము తప్పు
నిజవస్తువులపయి నిల్పు మోహమ్మొప్పు
అన్య వస్తుగత మోహమ్ము తప్పు
తన పతిన్ నియతిఁ గూడిన కామగతి నొప్పు

పరసతిన్ గవయు కామరతి తప్పు
తన ప్రాణ రక్షకై తగిన కోపమ్మొప్పు
పర వినాశక లోపభరము తప్పు

స్పర్ధ గలిన యట్టి మాత్సర్యమొప్పు
పరు నసూయ గాఁజూచు మత్సరము తప్పు
సదభిమాన పూర్వక మదచర్య యొప్పు
దురభిమాన దూషిత మద నిరతి తప్పు” (8-128)

ఇలా- “లోభ, మోహ, కామ, క్రోధ, మాత్సర్య, మదములు అనే అరిషడ్వర్గాన్ని మానవుడు ధర్మబద్ధంగా వశం చేసుకుంటే ఒప్పు; దీనికి విరుద్ధంగా చేస్తే తప్పు” అనే సందేశాన్ని సోదాహరణంగా హృదయంగమంగా అందించినాడు పోతన.

పోతన చరిత్ర ప్రథమాశ్వాసంలో శ్రీహరి దేవేంద్రునికి చెప్పిన-
“కర్మ విహీనత యొప్పుదు
ధర్మమునకు విజయ మెందుఁ దప్పదు” (1-64)

అనే హితవే ‘పోతన చరిత్ర’ కావ్య సందేశం.

“మహి నస్తమించని మార్తాండ బింబమ్ము
క్షయ మెఱుంగని పూర్ణ చంద్రముండు
విలయమ్ము నందని విశ్వమ్మునకు స్రష్ట
యక్షరలక్ష్మికి నాత్మ విభుడు
అంతరాత్మను దానమాడించు స్వర్గంగ
కాలవాహినిఁ గెల్చు ఘన విజేత
కమ్మని రస మిచ్చు కరఁగని కలకండ
జనుషాంధునాత్మ దర్శక ముకురము

దేవ మానవ స్థావర తిర్యగాళి
సమత నిజ కావ్యకృత పర్ణశాల నుంచి
యక్షరామల పదవుల నందఁజేయు
వరదుండె కవీంద్రు డన వేయి వాక్కులేల” (పో.చ. 2-164)

అనే పద్యంలో కవి ఎంత విశిష్టుడో, ఎంతటి ప్రభావ విభాసితుడో మనోహరంగా చెప్పినారు వరదాచార్యులు.

“శాశ్వతాక్షర సామ్రాజ్య సంస్థ కతఁడు
నిర్మకుట సార్వభౌముఁడై నెగడు సుకవి” (పో.చ. 4-343)

“ఒరుల రాజ్యాన మే ముండువారము గాము
ఏలఁగా బదములు చాలగవు
ఒకరి ప్రభుత్వాన నొదిఁగి యుండము మేము
గురు లఘు గణపాలకులము గాన
అన్న వస్త్రాలకై యాచింప మొండొరున్
నవరసామృత భోజన మిడఁగలము
అర్థార్జనమ్ముకై యర్థింప మొరుల, స
కల విధార్థాలంకృతులిడఁ గలము” (పో.చ. 4-350)

“నేను కవిని, కవిత్వం వ్రాస్తాను
నేను భువిని, అన్నిటినీ నాలోపలే సృష్టిస్తాను
నేను రవిని- ఆర్పరాని అగ్నినై చూస్తాను
నేను రవిచ్ఛవిని- లో కన్నుదమ్ముల వికసింపజేస్తాను
నా తమ్ముల కన్నుల వికసింపజేస్తాను
నేను - సురగవిని, సుధారసాల వర్షిస్తాను
నేను - దివిని- నా ప్రపంచాన్ని అక్షరం అమరం చేస్తాను
నేను పవిని-

ఉఱుముతాను జగాలు విన
మెరుస్తాను- జనాలు తమ మార్గాలు కన
నేను హంసను- పరమహంసను
దౌర్జన్యంపై దాడి వెడలిన అహింసను
నేను- మానస సరోవరంలో విహరిస్తాను
అన్ని రసాల్లో మునిగి అంటకుండా ఈవలికి వస్తాను
పాలు నీరు వేరుచేసి చూపిస్తాను
వాణినీ వాణీశుని తలదాల్చి దర్శన మిస్తాను
నేను చల్లని తెల్లని రూపంలో ఉన్న మీ శాంతిని
నేను మానవునిలో మాధవుని దర్శించే వేదాంతిని

మమత నా జన్మస్థానం
 సమత నా విద్యా విజ్ఞానం
 నేను మీ కృతిని మీ సంస్కృతిని
 నేను ఔచిత్యాన్ని, మీ వాచస్పత్యాన్ని
 నా పేరు నేను - నేను విశ్వరూపాన్ని
 ద్వైతంపైగల కోపాన్ని

నేను కవిని
 నా గేయం అహింసా క్రాంతి
 నా ధ్యేయం విశ్వశాంతి”

(‘కూలిపోయే కొమ్మ’- వచన కవితా సంపుటిలోని ‘నా పరిచయం’లో కొన్ని పంక్తులు).

అని ప్రపంచంలో కవికి ఉన్న మహోన్నత, మహోజ్జ్వల, మహద్భుత స్థానాన్ని కవితా సౌందర్యమహితంగా ప్రకటించినారు మహాకవి శిరోమణి వానమామలై వరదాచార్యులు.

వానమామలై వరదాచార్యులుగారు కరదీపంలాగా దారి చూపే మనీషులు. వృక్షం లాగా ఆశ్రయమిచ్చే ఉపకార పరాయణులు. బమ్మెర పోతనలోని సుగుణాలు వారిలో భాసించినవి. విద్య, వినయం, సదసద్వివేకం, సౌజన్యం, కవిత్వ చైతన్యం, హితైక దృక్పథం, మానవతా భావన, సర్వోదయ ఆకాంక్ష, నిరాడంబరత్వం - ఇలా ఎన్నో సాత్త్విక గుణాలకు ఆకారం వారి వ్యక్తిత్వం. వారు రచించిన కృతులు వారి వ్యక్తిత్వానికి నిలువుటద్దాలు. ఆ మహాకవి ఇల్లు ఒక ఆశ్రమం; అందులో వారు తపస్వి. సకల మతాల సారభూతమైన మంచిని గ్రహించి, విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంత సారప్రాయంగా జీవించినవారు. వ్యాధులకూ, బాధలకూ గురి అయినా ద్వంద్వాలకు అతీతంగా నిలిచిన స్థితప్రజ్ఞులు.

వరదాచార్యులవారు ‘వైశాలిని’ మహానాటకంలోని ‘విజ్ఞప్తి’లో చెప్పిన మాటలు వారి చిత్తవృత్తిని తెలియ జేస్తున్నాయి. “సర్వాంగ సుందరియై సరసురాలగు కావ్యకాంతతో ఏకాంతంగా కాలక్షేపం చేయడంలోని ఆనందం, తదితర విషయాలలో నాకు లభించదు. అదే నాకు బ్రహ్మానందం. విత్తం విభవం లేకున్నా చిత్తంలో కావ్యచింతనముంటే చాలు. దీనిని విడిచిన త్రిలోకాధిపత్యం ఇత్తుమన్నా నాకు వలదు. నాకు గల ఐహిక ఆముష్మిక సుఖసర్వస్వమిదే”.

కవిత్వ విషయంలో వరదాచార్యులకు పట్టింపులు లేవు. పాతకొత్తలలోని మంచిని గ్రహించి దేశకాల అబాధ్యాలైన కావ్యాలను రచించడమే ఉత్తమమని వారి ఆశయం. కావ్యానికి ఆనందప్రదత్వం, జైపదేశికత- రెండూ ముఖ్యమని వారి అభిప్రాయం. కవి పండితుల పట్ల వరదాచార్యులవారికి ఎంతో ప్రేమాదరాలుండేవి-

“మఱచినట్టి సత్కవులకు మదికొకింత
గుఱుతులేని సత్కవులకు కొంచెమింక
చిఱుతలైన సత్కవులకు ధరణి పుట్టు
వొందవోవు సత్కవులకు వందనములు”

అనే పద్యం అందుకు ఉదాహరణం.

వరదాచార్యులుగారు కుకవినింద చేయక స్తుతి చేసినారు-

“అర్హతయే లేక యిటులు మహాప్రబంధ
నిర్మితి నొనర్చు చపలుని నేజెలంగ
నొకరి నననేల యీతడు కుకవియనుచు
నకట! నాదు సాహస కృతి కొక నమస్సు”

బమ్మెర పోతన కుకవినింద వదిలినారు; వరదాచార్యులు కుకవిస్తుతి చేసినారు.

“చిన్ననటం చెఱుంగకయే సిగ్గొకయించుక లేక భక్తపో
తన్నను గూడి భాగవతతత్త్వముఁబాడ గళమ్ము విప్పితిన్
నన్నిక తిట్టిపొండు కరుణంగని దీవెనలిండు నాల్గు కో
ట్లన్నల మంగళార్థమయి యాంధ్రపదాల నివాళి బట్టితిన్”

అనే ‘పోతన చరిత్రము’ కావ్యావతారికలోని పద్యం వరదాచార్యులవారి వినయ సంపదకు ఎత్తిన పతాక.

వరదాచార్యుల వ్యక్తిత్వ కవిత్వాలను శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, దాశరథి ప్రశంసించినారు. “సమస్తాంధ్ర మహాకవుల ప్రతిభావ్యుత్పత్తుల వడపోతగా పోతన చరితం ప్రబంధంగా రచించిన పూతరచితులు” అని మహాకవి, ఆచార్య సి.నారాయణరెడ్డిగారు వరదాచార్యులను ప్రశంసించిన వాక్కులు అక్షర సత్యాలు.

ఆంధ్రప్రదేశ్

సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ, హైదరాబాద్

(శ్రీ త్యాగరాయ గానసభ సౌజన్యంతో)

56వ వార్షికోత్సవ సభ

“తెలుగునాట నాల్కలపై నడయాడిన నాటక పద్యాలు”

“పుంభావ సరస్వతి - పుట్టపర్తి”

“అభినవ పోతన - వానమామలై”

గ్రంథాల ఆవిష్కరణ మహోత్సవం

తేది, సమయం : మార్చి 16, 2019, సాయంత్రం 6.30 గంటలు
సభాస్థలి : కళా లలిత కళావేదిక, త్యాగరాయగానసభ, చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్.

ముఖ్య అతిథి : డా॥ కె.వి. రమణాచారి గారు

తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సలహాదారు

సభాధ్యక్షులు : శ్రీ సుధామ గారు

ప్రముఖ కవి

విశిష్ట అతిథి : శ్రీ కళా జనార్దన మూర్తి గారు

అధ్యక్షులు, శ్రీ త్యాగరాయ గానసభ

గ్రంథ రచయితలు : డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య గారు

(అభినవ పోతన - వానమామలై)

శ్రీ విహారి గారు

(తెలుగునాట నాల్కలపై నడయాడిన నాటక పద్యాలు)

డా॥ పుట్టపర్తి నాగ పద్మిని గారు

(పుంభావ సరస్వతి - పుట్టపర్తి)

సహృదయులందరూ ఆహ్వానితులే!

డా. ఆచార్య ఫణింద్ర

అధ్యక్షులు

జీడిగుంట వెంకట్రావు

కార్యదర్శి

ఆచార్య పంగపల్లి విశ్వనాథం

సమావేశ కర్త

సమయ పాలన మన క్రమశిక్షణ

యువభారతి

(సాహితీ సాంస్కృతిక సంస్థ)

సారస్వత పరిషత్ భవనం, తిలక్ రోడ్, హైదరాబాద్-1.

అందుబాటులో ఉన్న కొన్ని మా ప్రచురణలు

క్రమ సంఖ్య	ప్రచురణ సంఖ్య	పుస్తకం పేరు	వెల. రూ॥
1.	6	కావ్య లహరి (వ్యవర్జ్యుడ్రణ) అచార్య దికార్ల వేంకటాచార్యుని ప్రసంగ వ్యాసాలు	160/-
2.	19	ప్రజాసూక్తం (తెలుగు సామెతల సంకలనం)	50/-
3.	29	భావన (సుభాషితాల సంకలనం)	50/-
4.	100	సంస్కృత సాహితీలహరి (అరు సంస్కృత నాటకాలపై ఉపన్యాసవ్యాసాలు)	20/-
5.	121	నవ్య సాహితీలహరి (నవల, కథానిక, వ్యాసం, నాటిక వంటి ఆధునిక ప్రక్రియలపై ప్రసిద్ధుల ప్రసంగవ్యాసాలు)	
6.	127	యువత (యువతరం సమస్యలపై నిర్వహించిన గోష్టి కొరకై ప్రసిద్ధ రచయితలు రాసిన వ్యాసాలు)	25/-
7.	160	విశ్వనాథ సాహితీ సమాలోచనం (విశ్వనాథ శతజయంతి సాహితీవ్యాసాలు)	100/-
8.	176	వేదవిజ్ఞానలహరి (వేదాలలోని సామాజిక, విజ్ఞాన శాస్త్రాలపై విద్వత్పండితుల ఉపన్యాసవ్యాసమంజరి)	100/-
9.	178	ఉపనిషత్ సుధాలహరి (దశోపనిషత్తులపై విద్వత్పండితుల ప్రసంగవ్యాసాలు)	160/-
10.	179	వృత్తిత్వ వికాసం (సూత్రాలు సూక్తులు)	50/-
11.	191	అమరుడు బాపూజీ : దేవులపల్లి ప్రభాకరరావు	50/-
12.	192	నాటక పద్యాలు : విహారి	50/-
13.	193	పుంభావ సరస్వతి పుట్టపర్తి : డా॥ పుట్టపర్తి నాగపద్మిని	50/-
14.	194	అభినవ పోతన-వానమామలై : డా॥ తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య	40/-

విపరాలకు సంప్రదించండి :

అచార్య భద్రేంద్ర (అధ్యక్షులు)	జీడిగుంట దొంగటరావు (కార్యదర్శి)	అమల రవీంద్ర (కోశాధికారి)	అచార్య పంగవల్లి విశ్వనాథం (సమావేశకర్త)
99598 82963	93913 73684	98499 09896	79891 80414